

OOSTVLAAMSCHE

Z A N N T E N

Mededelingen van de Bond
der Oostvlaamse Folkloristen en van de
Dienst voor Folkloristische Opzoeken

35^e Jaargang
Nr. 6 - 1960
Nov. - Dec.

DRUK. V/H AD. HOSTE, N. V
• - GENT •

UITGAVEN VAN DE BOND

Zijn te verkrijgen op het Sekretariaat, Oscar De Gruyterstraat, 36, Gent :

1. **Oostvlaamsche Zanten**, 11^e, 15^e, 20^e jg. (Jaarboek), 21^e, 22^e, 23^e, 24^e, 25^e, 26^e, 27^e, 28^e, 29^e, 30^e, 31^e, 33^e en 34^e jg., tegen 100 F. Van de andere jgg. zijn nog enkele losse nummers te verkrijgen tegen 20 F per nummer.
2. **Herdenkingsalbum Alf. De Cock**. (Uitverkocht).
3. **Het Stroodekkersbedrijf**, door Cl. Trefois (Uitverkocht).
4. **Geïllustreerd Feestnummer** (lustrumnr). Prijs : 10 F.
5. **Lodewijk De Vriese, Bio- en Bibliographische studie**. (Uitverkocht).
6. **Kinderspelen en Liedjes uit het Land van Dendermonde**, door Mevrouw L. Bataille-Hiel. Prijs : 50 F gewone uitgave.
7. **De Plattegrondsvormen van z.g. « Frankische » Boerderijtypen en hun geografische Verspreiding in ons Land**, door Cl. Trefois. (Uitverkocht).
8. **Register op Celis Gabr.: Volkskundige Kalender voor het Vlaamsche Land**, door Prof. F. M. Olbrechts. Prijs : 12 F.
9. **De Draak van het Belfort van Gent in de Folklore**, door Cl. Trefois. (Uitverkocht).
10. **De Tinnepotgieterij te Gent**, door Julien Boes. (Uitverkocht).
11. **2^e Lustrumnummer 1930-1935**. Prijs : 36 F.
12. **Dit is die Excellente Kronyke van de Brahmisten**, (over het Teerlingspel), door Emile Andelhof. Prijs : 14 F.
13. **De Groei en de Bloei van de Arteveldefiguur in de Vlaamsche Volksziel**, door Advokaat Jos. Vermeulen. (Uitverkocht).
14. **Galerij van Gentsche Typen**, door Emile Andelhof. (Uitverkocht).
15. **De Magie van het Poppenspel**, door F. Van Es, en anderen. (Uitverkocht).
16. **Waasch Sagenboek**, door F. Van Es. Prijs : 70 F (65 F voor de leden).
17. **Jaarboek 1945 van de Bond der Oostvlaamsche Folkloristen**. Prijs : 100 F.
18. **Het Curieus en Vermakelijk Namenboek**, door Em. Andelhof. Prijs : 12,50 F.
19. **Folklore en Onderwijs**, door Lod. Hoste. Prijs : 7,50 F.
20. **August Hendrickx, Vlaams Toneelschrijver herdacht met Bloemlezing uit zijn werken**, door Fr. De Coster. Prijs : 15 F.
21. **Pastoor Constant Duvillers, Folklorist en folkloristische Figuur**, door F. Van Es. Prijs : 15 F.
22. **De Wetterse Reuzen**, door Marcel Daem. Prijs : 15 F. (Uitverkocht).
23. **Sagen uit Noord-Oostvlaanderen**, door Dr G. De Meyer. Prijs : 15 F.
24. **Een Teerlingspel in Gent**, door Lod. Lievevrouw-Coopman. Prijs : 25 F (15 F voor de leden).
25. **Inhoudstafel op Oostvlaamsche Zanten (Jg. I-Jg. XXV)**, door F. Van Es. Prijs : 30 F.
26. **Spelen mijner Jeugd**, door L. Lievevrouw. Prijs : 50 F.
27. **De Levende Folklore van het Gewest Balegem**, door M. Broeckhove. Prijs : 40 F.
28. **Weerkundige Volkskalender voor het Vlaamse Land**, door M. Broeckhove. Prijs : 180 F (140 F voor de leden).
29. **Devotie tot de Heilige Donatus**, door M. Broeckhove. Prijs : 80 F.

Het bedrag der bestelling is vooraf te storten op postrekening Nr 969.46, Bond Oostvl. Folkloristen, Gent.

Lidmaatschap Bond Oostvl. Folkloristen. Jaarlijkse bijdrage : 100 F.
Ereleden : 250 F. Buitenland : 125 F.

OOSTVLAAMSCHE ZANTEN

MEDEDELINGEN VAN DE BOND DER OOSTVLAAMSE
FOLKLORISTEN EN VAN DE DIENST VOOR
FOLKLORISTISCHE OPZOEKINGEN

Vereniging zonder winstbejag

Sekretariaat van de Bond :

M. Broeckhove,

Oscar De Gruyterstraat, 36, Gent.

Alle stortingen te doen op postrekening :
969.46, Bond Oostvl. Folkloristen.
Gent.

Redaktie van Oostvl. Zanten :

F. VAN ES,

Désiré De Wolfstr. 3. Aalst.

Drs M. DAEM & J. BOES.

Bij het zevende lustrum van « Oostvlaamsche Zanten »

Dit nummer sluit de 35e jg. van « Oostvlaamsche Zanten ».

Om dit zevende lustrum te gedenken zal in 1961 onze Bond een Inhoudstafel uitgeven over de laatste tien jgg. (1951-1960) van ons tijdschrift als vervolg op de Inhoudstafel op de 25 vorige jgg. (1926-1950), die verschenen is in het « Cultureel Jaarboek van de Provincie Oost-Vlaanderen, 1950 », 2^e band, blz. 301-373.

Alzo zal men een overzichtelijk beeld krijgen van de rijke variëteit der behandelde onderwerpen, van de degelijkheid der verschenen bijdragen en van de talrijke illustraties, die de artikels opluisteren. Wij hopen ook met deze Inhoudstafel een grote dienst te bewijzen aan de vorsers met hun veel tijd en moeite te besparen in hun opzoekingen en deze aldus te vergemakkelijken. Ons hoogste doel is immers de studie der Vlaamse volkskunde te bevorderen en te dienen.

In n° 1 van de 31^e jg. (1956) publiceerde V. (Jozef Vermeulen) onder de titel : « Na 30 jaar bestaan. Wat « Oostvlaamsche Zanten » de lezers bracht », voor de jgg. 1 tot 30 (1926-1955) een tabel van hun respektieve aantal bladzijden. Wij vullen deze lijst aan met de laatste vijf jgg. en voegen er tevens het aantal verschenen illustraties aan toe :

31^e jg. (1956) : 210 blz., 12 ill.

32^e jg. (1957) : 200 blz., 6 ill.

33^e jg. (1958) : 246 blz., 10 ill.

34^e jg. (1959) : 260 blz., 37 ill.

35^e jg. (1960) : 228 blz., 28 ill.

Deze lijst getuigt van de levenskracht van ons tijdschrift. Altijd « crescendo », niet enkel wat de omvang, maar ook wat de kwaliteit van de inhoud betreft, dit is en blijft de hoofdbetrachting van

De Redactie.

De Sint-Kristianaomwegang te Dikkelvenne

Steeds op de eerste zondag na Kristiana's sterfdag (26 juli 749) wordt te Dikkelvenne de omwegang gehouden, welke dus dit jaar plaatsgreep op de laatste dag van juli.

De voorafgaande vespers namen een aanvang om 15h30, en een halfuur nadien kon — onder klokkengelui — de omwegang vertrekken. Voorop werd een processiekruis gedragen, waarnaast twee rood-damasten kerkbanieren, bekroond met koperen rijksappel. Meisjes, als engelen voorgesteld, vormden een schakel tussen het eerste groepje der misdienaars en de jongens, die het reliekschrijntje der H. Kristiana droegen. Achter dit groenfluwelen, met edelgesteenten en galons versierde, vermoedelijk XVIIIe-eeuwse schrijn verscheen vervolgens de standaard van de heilige. Hierna kwam dan haar gepolychromeerd beeld, dat gedurende het jaar in de middenbeuk der kerk, aan een pilaar der evangeliezijde, opgesteld staat⁽¹⁾. In tegenstelling met de andere, neogotische kerkbeelden, is bij dit beeld de mantelzoom bezet met « cabochons ». Vervolgens had men de oude kerkbanier : S. Hilduardus, waarachter echter niet het XVIIIe-eeuwse beeld van de heilige, maar wel dit van de H. Petrus, titelheilige van de parochiekerk, gedragen werd. Deze beeltenis, zuivere volkskunst, prijkt onder een eveneens wit-geschilderde processietroon in Lodewijk XV-stijl. Hierna volgden dan de jonge meisjes, de jonge bruiden, het kerkkoor, de mannen en tenslotte de moeders met kinderen. Een beeld van O.-L.-V. van Lourdes, dat ook klaar stond, moest bij gebrek aan dragers achtergelaten worden.

Wegens het aanhoudend slechte weder — het motregende tot even vóór de vespers — was dit jaar de groep, die de heilige met

(1) De H. Kristiana wordt in de kerk nog voorgesteld op een brandglas (gift der parochianen, 1919), aan haar leven is een drieluik voorbehouden van de hand van kunstschilder Piers.

haar zeven gezellinnen voorstelt, niet van de partij. Bejaarde lieden herinneren zich nog dat deze maagden vroeger een bruin kleed met geelkleurig skapulier en houten borstkruis droegen⁽²⁾. Thans hebben zij een wit kleed met rode sluier, waarover dan een rood-fluwelen mantel hangt.

Van de parochiale kerk toog de niet zeer grote stoet naar het gehucht «de Rots», nabij de Schelde gelegen, en dit gedeeltelijk langs de steenweg naar Gavere.

Daar Dikkelvenne geen muziekkorps bezit, zorgden uitsluitend de kerkzangers voor de aangepaste muziek. Men kende hier twee St.-Kristianaliederen, waarvan één op naam stond van pastoor L. Verniers.

Het koor zong thans, voor de eerste maal, het bewerkte Sint-Kristianalied; telkens één strofe met refrein, afgewisseld met één van de Vijf Glorierijke Mysteriën. Nadien kwamen het «Christus regnat...» met het «Magnificat anima mea Dominum» aan de beurt. De d.d. onderpastoor nam de leiding hiervan waar.

Rond de pseudo-gotische, bakstenen kapel (1893) en nabij de blauw-arduinen St.-Kristianafontein (1913) stond een grote menigte de «rijf» met de bedevaarders op te wachten. Dit keer waren de aanwezigen talrijker opgekomen dan de vorige jaren. Voor de allereerste maal zorgde een bandopnemer ervoor dat het sermoen ingeleid werd door klokkengelui en orgelmuziek.

Een leraar, die hier 's zondags de functie van onderpastoor vervult, hield de toespraak, welke traditie getrouw gehouden wordt onmiddellijk na de aankomst der processie.

Zijn inleiding was een sage over de dankbaarheid en de genegenheid, hij sprak dan over de H.H. Kristiana en Hilduardus, vervolgde met enkele beschouwingen en besloot met even uit te weiden over het «heiligdom van de Rots», bekend bij kinderloze echtlieden en bij hen, die wensen verlost te worden van een of ander geestelijk kwaad of een geestelijke of tijdelijke gunst wensen te bekomen.

Nadien weerklonk door de luidsprekers een godsdienstige melodie en het bidden van de litanie ter ere van de H. Kristiana, dit laatste werd voorgebeden door de E.H. Pastoor M. Neyt. Deze zegende vervolgens de bedevaarders met het H. Sacrament.

Hierna geschiedde de zegening met de relikwieën der H. Kristiana, welke vervat zijn in een kleine en een grote reliekhouder. De grote houder is een mooi voorbeeld van rococo-edelsmeedwerk.

(2) Volgens o.m. Maria Maes, Munkzwalm.

De bedevaarders, die van Meilegem, Gavere, Baaigem en Semmerzake kwamen, hadden thans de gelegenheid om zich een prentje⁽³⁾, een litanie⁽⁴⁾ en een aluminiummedaille van O.-L.-V. Onbevlekt Ontvangen aan te schaffen.

Verschillende bedevaarders begaven zich ook met kaarsen naar de kapel, waarvan het altaar bekroond is met een gepolychromeerde beeldengroep,, voorstellend de H. Hilduardus, die de H. Kristiana en haar gezellinnen zegent. Deze beeldengroep dateert van 1865 zoals ook de neogotische troon hiervan, die een gift is van de stad Gent.

Naast het altaar, op een voetstuk aan de muur, bevinden zich nog twee, oude beeldjes van de vereerde heiligen.

In de kapel treft men enkele wassen en marmeren ex-voto's aan.

Wanneer de toeloop ophield, werd de pixis, op plechtige wijze, terug naar de parochiekerk gedragen door de E.H. Pastoor. Dit was dan meteen ook het sein om de ommeegang terug naar het dorp te laten vertrekken, maar langs een andere weg.

De meeste bedevaarders bleven evenwel achter op het grasplein, vóór de met rode en blauwe Chiro-wimpels getooide kapel, om daar met bekenden te praten.

Tijdens de terugweg zongen de kerkzangers nog eenmaal het St.-Kristianalied. Toen de ommeegang ongeveer aan de herberg « In den Hemel », gekomen was, begonnen de klokken opnieuw te luiden⁽⁵⁾.

Bij het binnenkomen in de kerk bemerkte men links een Empire « catalogo » der broederschap van St.-Christiana.

Het zingen van het « Tantum ergo... » en de benedictie besloot, omstreeks 18 h, deze bedevaart.

Mw. G. HELLEBAUT

(3) Eén geeft het St.-Kristianabeeld der fontein weer, het tweede biedt een reproductie van het XVIIIe-eeuwse medaillon, dat voorkwam op een versleten standaard.

(4) Draagt de vermelding (zoals de prentjes): « Vidi, Gandae, 7 Martii 1894./ C. Roelants, Can. Lib. Cens. ».

(5) Kleine klok, opschrift: « H. Hilduardus en H. Christiana zet uw zendelingswerk voort; dringt van uit de kerktoren doorheen de versteendste harten. Peter: Mr. Leonce Haesevelde. Meter: Mevr. Joseph de Wilde. Pastor E.H. M. Neyt. Anno 1950. Zij weegt 421 kg., toon: « la-dièse ».

« Sanktje » met afbeelding van het St.-Kristianabeeld der fontein
opgericht door Graaf en Gravin Karel de Spangen.

De St.-Kristianakapel, gebouwd onder het
pastoorschap van E.H. Potjau.

— Sint Christianalied —

1. Nu reeds méér dan dui-zend ja-ren,
2. Haar ka-pel, hier op-ge-trok-ker,
3. Hier toch was't dat op Uw be-de
4. Chri-sti-a-ne, ster-ke vrou-we,

1. On-der 't stor-ten van ge-déén,
2. Stra-lend in een krans van groen,
3. God U schonk een kla-re bron,
4. Blijf ons voor-spraak bij de Heer.

1. Ko-men steeds de vro-me scha-ren
2. Weet de men-sen stil te lok-ken,
3. Die tot er de dag van he-don
4. Schenk ons ook Uw Gods-ven-trou-wen:

1. Blij naar Dik-kel-ven-ne heen,
2. Die hier vroeg hun bee-weg doen.
3. Maar loop niet stel-pen kon:
4. 't Sterk ge-loof van vlaan-dren weer.

1. Om Chri-stin-na te ver-e-ren,
2. En nog ve-len op ons da-gen
3. Mil-de troost na 't ban-ge vluchten:
4. Help ons, nu en al-le da-gen,

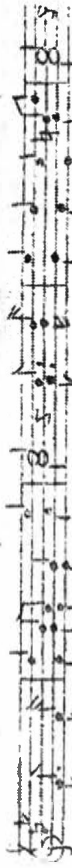
1. Die hier mild haar goed-heid toont,
2. Zoc-ken steeds dit plek-je weer
3. 't Pijnlijk of-fer-dat Gij bracht.
4. Zo in vreug-de als in pijn,

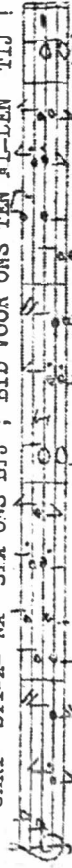
1. En de pel-grims, eer zij ke-rcn,
2. Om Chri-stin-na's hulp te vra-gen,
3. Leer ons nooit de plicht te duchten.
4. Dit wij er in mo-gen sla-gen

1. Om hun ij-ver rijk be-loont.
2. Om haar voor-spraak bij de Heer.
3. Gods ge-na-blijft on-ze kracht.
4. Wa-re "Chri-sten Mens" te zijn!

CHR- STI-A NA STA ONS BIJ ; BID VOOR ONS TEN AL-LEN TIJ !

CHR- STI-A NA STA ONS BIJ ; DID VOOR ONS TEN AL-LEN TIJ !

Dienst voor Folkloristische Opzoekingen.

Onderzoek naar de Sagenmotieven in het Land tussen Leie en Schelde

door

Lic. S. BOIEZ. (*)

D. Luchtgeesten.

De sagen over luchtgeesten zijn in ons gebied vrij talrijk. Nochtans hoorden wij nergens iets over de in Limburg zo bekende wilde jacht.

Sommige vertellers spreken vol overtuiging over een geheimzinnig belgerinkel, soms « klinkaard » genoemd. Het gelijkt sterk op de bel die men bij de berechting hoort (50).

Een ander verteller spreekt van « wel duizend soorten bellen » en op het ogenblik dat hij ze hoorde kon hij drie mannengezichten onderscheiden in de nacht (49). Elders verwijderd het gerinkel zich steeds naarmate men het nadert (51). Even raadselachtig vindt een ander verteller het feit dat het zonderling lawaai van boomgesnoei plots ophoudt op het teken van een fluit (52). Dat vreesachtige mensen zeer vlug een ongewoon gerucht aan iets bovennatuurlijks wijten blijkt uit een eerder komische sage die wij hier opzettelijk opnemen (53).

Naast die geheimzinnige geruchten zijn er in de lucht soms even onverklaarbare dingen te zien. Aldus beschrijft een verteller ons zeer schilderachtig het voorbijtrekken van een lijkstoet die op het teken van een geestelijke verdwijnt (54). Elders ziet men een prachtige processie met veel in het wit geklede « maagdekes » (55), ook wel eens opgeluisterd met wondermooie trompetmuziek (56).

Eveneens bij de luchtgeesten horen een paar sagen over zwevende witte juffrouwen die de mensen schrik komen aanjagen (63, 64).

« De varende vrouw » is een sagenmotief dat in ons gebied wellicht overal voorkomt, meestal is het verbleekt tot een gewoon gezegde: « kijk, de varende vrouw is aan het spelen ». De enkelvoudige benaming is door volksetymologie omgevormd tot « de vaâr en de vrouw » (57, 58), ofwel, met de aan ons dialectgebied eigen ie-uitgang « de varie en de vrouw » (59, 60) (1).

Over de benaming schreef Alfons De Cock het volgende: « De wervelwind wordt bij ons verpersoonlijkt in West-Vlaanderen en het Noorden van Oost-Vlaanderen door de Varende Vrouw, in 't Land van Waas door de Barende Vrouw, in 't Hageland door de Heivrouw,

(*) Vervolg van bijdrage in Oostvl. Zanten, XXXV (1960), blz. 166-182.

(1) De Bo L.L., Westvlaamsch Idioticon, Brugge, 1873, p. 1241.

in Haspengouw door de Dolle Vrouw, in de Limburgse Kempen door de Houwvrouw » (2).

De varende vrouw is « ne wreed geweldige wind » (62) en vooral « nen draaiwind » (59) die meestal hooi en zand draaiend in de hoogte zuigt en soms kilometers verder laat vallen. Soms is het zo erg dat boomtoppen worden afgewrongen en volgens dezelfde zegspersoon is de kracht zo groot dat zelfs mensen in de hoogte kunnen gerukt worden (62).

In de volksmond wordt het eenvoudig als spook aangeduid (3), nergens vinden wij een verklaring zoals die gegeven werd door Gezelle (4), Snellaert (5) en De Bo (1).

Slechts op een plaats komt deze wervelwind voor als « een soorte van ne geest » waar « nog enige wijvekes telkens ulder kruis maken als de varende vrouw afkomt » (62); ook Alfons De Cock merkte dit thema op in de streek van Dendermonde (2).

Ter illustratie willen wij hier nog wijzen op een vrij lang gedicht van G. Gezelle over « Die Varende Vroue » waaruit hier een paar citaten volgen (6).

« Rusten en can si nemmermeer,
varen moet si emmermeer,
endi si wert, in vlaemscer talen,
die varende vroue geheeten; wale
ende terecht, terwilen soe vaert
altide sere voorewaert.

Twas te Mesine, waer dat scone
hof staet ende die meiskine wonen;
— meiskine en scaet si, secht men, nooit, —
maer die bomen die heeft si ghestrooit
ende ghesmeten ende ghebroken,
ende in dat grijsde cleet gedoken
ende meghevoert medeen
hooi ende strooi, stock ende steen,
daken, vlaken pannen ende peerden, ...»

1. Geheimzinnig geluid.

49. Belgerinkel. (Wortegem)

Op nen avond had den baas ne keer ne stier geleverd en hij kwam naar huis als het toch al donker was, en met dat hij veel geld bij hem had zei de bazinne tegen het mannevolk om hem een beetje tegen te gaan, maar wij waren veel te schui en we zeiden dat er maar enen most gaan en dat G. bij ons moest blijven. Nu dat was goed,

(2) De Cock A., Studiën en essays over oude volksvertelsels, Antwerpen, 1949, p. 261-264.

vgl. Ons Volksleven, jg. VIII, p. 235.

(3) Lenaerts L.J.W., De verdwijning der alvermannekes, Antwerpen, 1898, p. 139.

(4) Gezelle G., Duikalmanak, 1889, 29 oogst.

(5) Kunst en Letterblad, Gent-Antwerpen, 1842, p. 39.

(6) Gezelle G., Dichtwerken, Antwerpen, 1943, deel I, p. 617-620.

den anderen ging den boer tegen en G. bleef bij ons in huis, maar den anderen en was nog niet lang weg of we hoorden wel honderd soorten bellen, G. sprong naar 't geweer en wij gingen kijken en al achter zagen we drie manswezens en wij en dierven daar niets aan doen, maar ge hadt dat moeten horen, oh, er waren er wel duizend soorten bellen en dat was een gerinkel en een lawijt dat het wreed was.

LIETANIE Marie, Huishoudster, 74 jaar, NOKERE (Moregem)

50. Belgerinkel (= Klinkaard). (Wortegem)

Het gebeurde ook dat als we 's avonds allemaal in huis zaten dat we buiten dan een belle hoorden en als we dan de deur open trokken om ons op ons knieën te zetten en te lezen omdat we peisden dat het een berechting was, en zagen wij niets en we hoorden dan die belle ne keer hier en dan ne keer langs den anderen kant en de mensen zeiden daartegen « klinkaard ».

NOLF Celina, Huishoudster, 52 jaar, WORTEGEM

51. Belgerinkel verplaatst zich bij het naderen. (Wannegem-Lede)

Rond de Strophoek liep er daar dikwijls een belle rond en als gij al voren buiten gingt dan belde ze al achter en gingt ge al achter buiten dan belde ze van voren, maar op nen avond gingen we ne keer met enigen buiten en we verdeelden ons, 't is te zeggen, pak nu : gij en ik, ik zou al voren gaan en gij zoudt al achter rond gaan, ewel, we deden dat zo en we hoorden die belle weggaan naar de Kete toe, maar wij en zagen niets.

BALCAEN Remi, Timmerman, 75 jaar, WANNEGEM-LEDE

52. Gefluit in de lucht. (Eine)

Watte? Dat dat allemaal nie en zou bestaan? Och vent. En als B. langs de dreve kwam en dat zij daar bezig waren met snoeien in al die bomen, en dat hij dan almetnekeer een fluitje hoorde, en dat het allemaal gedaan was, dat hij dan niets meer en zag, ewel, wat was dat dan?

DE RUYCK Jozef, Landbouwer, 80 jaar, EINE

53. Geluid in de lucht. (Ooike)

Mijn grootvader is ne kleermaker geweest en op ne keer kwam er bij hem ne boereknecht om een broek te doen maken, maar in dien tijd wierd dat ook nog uit één stuk gemaakt en dat moest nog gepast worden. Nu, hij kwam om die broek te passen en zij moest toch juist gepast zijn, allee, dat hij ze aanhield om naar huis te gaan. Maar al gaande hoorde hij altijd : « ziep, ziep » hij keek rond hem, achter hem en hij zag niets. Maar al gaande altijd voort hetzelfde « ziep, ziep ». Hij begost hem schui te maken en hij zette het aan 't lopen maar 't ging dan nog veel rapper « ziep, ziep, ziep » en als hij thuis kwam, hij was bijna doodgelopen van schuite (1). Wel, in dien tijd was dat dan het een of het ander raar geluid dat ze gehoord hadden in de lucht, gelijk dat er dan vele verteld wierd, maar dat en was bij hem niet el of die nieuwe broek die wreef.

DE LONGIE Laurent, Onderwijzer, 65 jaar, OOIKE

(1) schuite = vrees.

2. Optocht in de lucht.

54. Lijkstoet verdwijnt door de macht van een geestelijke. (Nokere)

In dat huis hier een beetje verder, heeft er nog enen gewoond die zijn vrouw gestorven was, zodus, hij en was nog niet oud en hij hertrouwde met een wreed jong ding dat niet veel en kost, en daarvoor zond hij ze nog wat naar het pensioonaat in Waregem, hij ging er altijd naartoe en hij zij niet dat het zijn vrouw was, en nu op ne keer toch ook, dat het congé was, ging hij naar Waregem om haar en het was in den donkeren dat zij naar huis kwamen, en als zij een beetje op Nokere waren, zagen zij daar almetnekeer ne schone lijkstoet voor ulder gaan, vier schone peerden met een grote lijkkoetse en langs de wagen, langs weerskanten juist gelijk hier in den boerinnenbond, gingen er daar een rote juffrouwen langs die wreed raar gekleed waren en die elk ne lanteern droegen, zij gingen wreed traag voor ulder en als zij er dicht bij waren ging die stoet schoon open om ulder door te laten, maar schui dat zij waren en zijn vrouw was er oprecht ziek van en zij en wilde niet meer wergaan naar Waregem, daar en was geen zeggen aan, zij en wilde niet, alzo ging hij alleen weer bij de broeders in Waregem en hij zei dat zij niet wilde weerkeren en hij vertelde wat dat zij dien avond gezien hadden. « Ewel » zei dien broeder « zij moet weerkeren naar hier en als ge weer 's avonds naar huis gaat dan zal ik meegaan », zodus zij liet haar overhalen en ze ging weer naar het pensioonaat en acht dagen later als zij tegare naar huis kwamen ging dien broeder met ulder mee, maar hij bleef altijd voort een tuitse (1) achteren hij had gezeid dat ze moesten teken doen als zij weerom iets zagen, maar zij en waren nog maar op Nokere of die stoet ging daar weer voor ulder, zij deden teken naar dien broeder die direkt wat dichtter kwam en voor ulder ging en almetnekeer was die lijkstoet weg en zij hebben hem daar nooit meer gezien.

LIETANIE Marie, Huishoudster, 74 jaar, NOKERE (Moregem)

55. Processie in de lucht. (Moregem)

In dien tijd werden er veel zulke dingen verteld, maar ja, ne mens onthoudt dat ook allemaal niet.

Ja, dat gebeurde dat als er 's avonds ne keer iemand buiten ging dat hij weer kwam en zei dat hij processies gezien had, ja processies van witte maagdekes, witte juffrouwen die in de lucht te zien waren.

DHUYVETTER Jules, Landbouwer, 69 jaar, MOREGEM
(Kruishoutem)

56. Variante. (Nokere)

B. heeft me dat dikwijls verteld dat hij ne keer naar Kruishoutem ging en aan de « Konijntjes » zag hij zulk een schone processie in de lucht en trompetten, die zulk een schoon muziek speelden gelijk dat hij nog nooit gehoord en had in zijn leven en hij had hem daar op zijn blote knieën gezet en zitten kijken totdat die processie gepasseerd was.

LIETANIE Marie, Huishoudster, 74 jaar, NOKERE (Moregem)

(1) een tuitse = een stukje (hier : van de weg).

3. De varende vrouw.

57. De vaâr en de vrouw. (Heurne)

Ik heb ook nog de vaâr en de vrouw zien spelen, we hadden ne keer ne meers gehooïd en het stond al in oppers, maar zij wierden geheel opgepakt en ze vlogen hoog in de lucht en vielen neer in het water, en bomen die uldere kam afgewrongen wierden en zand dat al draaiende naar omhoge vloog, dat was al wreed.

VAN DER STRAETEN Edmond, Landbouwer, 94 jaar, HEURNE

58. Variante. (Petegem)

De vaâr en de vrouw die speelden, dat was alzo rond dezen tijd van het jaar (= maand juni) dat het alzo koste waaien dat het allemaal in de lucht vloog, ik heb ze nog dikwijls zien spelen met de was of in het hooi, of nog met planken ginder in de dreve en ze vlogen hoog in de lucht maar nu en is dat alzo niet meer gelijk voortijds.

COUSSEMENT Honoré, Landbouwer, 78 jaar, PETEGEM
(Wortegem)

Hetzelfde werd verteld in Nazareth door :

NACHTERGAELE Aloïs, Werkman, 92 jaar, NAZARETH
in Ouwegem door :

MOERMAN Octaaf, Schaapherder, 84 jaar, OUWEGEM
in Eine door :

DE VRIEZE Remi, Werkman, 73 jaar, EINE
in Huise door :

TRAEST Michel, Onderwijzer, 54 jaar, HUISE
in Bevere door :

VERCRUYSSSE Marie, Huishoudster, 76 jaar, BEVERE (Wortegem)

59. De varie en zijn vrouw. (Zingem)

Ik heb de varie en zijn vrouw nog zien spelen in de meers, dat is juist gelijk nen draaiwind en dat hooi werd rondgezwierd en hoog in de lucht opgetrokken en opengeschied, maar nu en gebeurt dat ook al zovele niet meer.

DE JAEGER Marie, Huishoudster, 83 jaar, ZINGEM (Heurne)

60. Variante. (MulleM)

Als het al zolang droog geweest heeft en de wind draait om veel regen te brengen, ewel, dat is dan de varie en de vrouw die komen spelen, zij jagen dan het zand naar omhoog dat gij er niet meer door en ziet.

DE GHEYN Marie-Leonie, Huishoudster, 90 jaar, MULLEM
(Wannegem-Lede)

61. De varende vrouw. (Wortegem)

De varende vrouw is twee keren langs onzen gepasseerd. Ik weet het nog goed dat we op ne keer aan 't hooien waren en de varende vrouw kwam af en ze begon daar in dat hooi te spelen en mijn moeder

stond er te midden in en heure rok waaide naar omhoog en 't hooi was tot in de corniche van de huizen gevlogen.

NOLF Celina, Huishoudster, 52 jaar, WORTEGEM
Hetzelfde werd verteld in Asper door :

GEVAERT Marie, Huishoudster, 88 jaar, ASPER (Zingem)
in Kruishoutem door :

DE BACQUER Marie, Huishoudster, KRUISSHOUTEM
In Moregem door :

VAN DEN BROECKE Remi, Landbouwer, 84 jaar, MOREGEM
(Ooike)

in Ooike door :

DE LONGIE Laurent, Onderwijzer, 65 jaar, OOIKE

in Oudenaarde door :

WARIE Victor, Kunstsmid, 93 jaar, OUDENAARDE

in Wannegem door :

VAN DE WALLE Henri, Seizoenarbeider, 86 jaar, WANNEGEM-
LEDE

62. De varende vrouw (= boze geest) (Elsegem)

De varende vrouw dat is ne wreed geweldige wind die u kan mee-pakken, de mensen zeggen dat het ook een soorte van ne geest is, want ik ken hier nog enige wijvekens die telkens oulder kruis maken als de varende vrouw afkomt.

ANCKAERT Albert, Onderwijzer, 38 jaar, ELSEGEM

Hetzelfde werd verteld in Nokere door :

LIETANIE Marie, Huishoudster, 74 jaar, NOKERE (Moregem)

4. Zwevende witte vrouwen.

63. Zwevende witte juffrouw. (Kruishoutem)

Hier aan Erelgem hebben er ook nog geesten rondgevlogen, want ik weet nog wel dat er hier ne keer op nen avond ne vent van Waregem voortging naar huis langs Erelgem en dat hij achter enige minuten weer kwam gelopen, al zuchtend en al zwetend en hij zei dat er daar almetnekeer een witte juffrouw langs hem kwam gevlogen.

GOEMINNE Achiël, Landbouwer, 74 jaar, KRUISSHOUTEM

64. Zwevende witte dame. (Oudenaarde)

Ons meetje vertelde dat altijd van die keer dat ze op bedevaart ging en terbinst dat ze in den trein zat dat er een spook, also een wit ding, gelijk een witte dame meevloog.

VAN DEN BORRE Jozef, Stadssekretaris, 48 jaar, OUDENAARDE
(Ename)

E. Plaaggeesten.

De meest voorkomende plaaggeest is de weerwolf die wij echter onder een afzonderlijk hoofdstuk bespreken.

Moeilijk daarvan te onderscheiden is een andere plaaggeest die het volk beschrijft als « ne grote zwarten hond » (uitzonderlijk een witte hond) (70), soms met gloeiende ogen (65, 76) die bijna altijd een stuk ketting rammelend met zich meesleept. Ongetwijfeld hebben wij hier te doen met de « loeder » of « kludde » zoals die in het land van Aalst heet. Alfons De Cock schrijft dat deze « in de grond dezelfde kwelgeest is als de weerwolf » (1).

In sage nr. 74 draagt deze plaaggeest inderdaad de naam « loedie » die gebruikt wordt om in ons gebied de weerwolf aan te duiden. Het is het schrikdier dat Sinninghe onder nr. 256 plaatst: « Plagegeist (in Tiergestalt) erschreckt späten Wanderer (und begleitet ihn) » (2). Op sommige plaatsen lopen er twee of ook wel zes aan mekaar gekoppeld (68, 69). Zij worden door iedereen met rust gelaten uit vrees voor toverij (75, 76). Het enige afweermiddel is het lezen van het Sint-Jansevangelie (77).

« Van de mare bereden zijn » heeft in ons sagengebied een dubbele betekenis. Meest gebeurt het tijdens de slaap (78 - 93). Het is het verschijnsel dat iemand in bed vastgekleusterd wordt door een zwaar gewicht (78 - 80), ofwel omdat men bij de keel gegrepen wordt door een zware kerel, tenminste zoals een paar vertellers beweren (81, 82).

Volgens anderen is het « iets zwaar » dat over de slapende loopt en waarnaar men natuurlijk slaat zodra men het voelt (86 - 88) (3). Als afweermiddel tegen deze mare kregen wij de raad een fles mee te nemen naar bed en zodra wij iets voelen er het stopsel op te slaan en « de mare zou in die flasce rijden » (89), elders moet men zich op de zijde draaien (90). Een zeer probaat middel is de klompen verkeerd voor het bed te zetten (91, 92) en natuurlijk ook het Sint-Jansevangelie te bidden (93). Heel wat vertellers zien daarin een natuurlijk verschijnsel en verklaren het als « stilstand van bloed » (80, 83 - 85) zoals Dodoens het reeds deed in zijn « Cruydtboek » (4).

In de tweede betekenis gebruikt men « van de mare bereden zijn » als synoniem van « geleid worden » (94 - 97) d.i. door een geheimzinnige kracht van de rechte weg gebracht worden. Het gezicht wordt beneveld door « zwarte peeties » (99), door een zwarte wolk (100) ofwel door een dikke mist (101). Om van die kracht verlost te worden moet men eerst een beetje rusten (94) of zich even neerleggen (111). Sommigen moeten door vrienden naar huis geleid worden (94, 102, 106) terwijl het elders verholpen wordt door iemand aan te spreken (94). Ook hier is gebed een uitstekend afweermiddel (108 - 110) terwijl volgens een andere vertelster daaraan niet te verhelpen is (105) hoewel het ook niet iedereen kan overkomen. Tenslotte plaatsen wij hierbij nog afzonderlijk de plaaggeesten die in de wereld van het kind

(1) De Cock A., *Studiën en Essays over oude volksvertelsels*, Antwerpen, 1949, p. 159 - voetnoot.

(2) Sinninghe, *Katalog*, op p. 67.

(3) Sinninghe, *Katalog*, p. 103, nr. 797.

(4) vgl. Bieckorf, jg. V (1894), p. 299-303.

als schrik-aan-jagende wezens optreden. Daaronder noteren wij meerminnen (112), korenloedie (113, 114), loedie (115) en de hellewagen (116 - 118).

1. Weerwolf als plaaggeest.

zie hiervoor hoofdstuk II (Toverwereld), D (Weerwolven).

2. Zwarte honden (loedies) als plaaggeesten.

65. Hond (of mens) met gloeiende ogen. (Kruishoutem)

Ten tijde dat wij in « 't Lawerke » woonden, was er daar dichte tegen — maar dat was al Kruishoutem —; daar was er alzo ne diepe meers en het spookte daar ook, want ik weet het nog wel dat V.P. en nog enen te onzen ne keer op nen nacht voortgegaan waren, dat was tussen den elleven en den twaalven, en als ze daar aan die meers kwamen, dan kwam er daar achter ulder alzo ne groten hond gelopen, ofwel was dat een soort van een mens met gloeiende ogen, en ze hoorden altijd voort een keten rammelen en binst den dag en was er daar niets te zien.

ANSELIJN Leontien, Huishoudster, 86 jaar, NOKERE
(Wannegem-Lede)

66. Variante. (Wannegem-Lede) (1)

Op nen nacht als ik ne keer naar huis kwam moest ik ginder de Kete passeren en almetnekeer sprong er daar ne zwarten hond voor mijn voeten met een tuite van een keten dat hij sleepte. Maar ik en heb nog nooit alzo verschoten en zo schui geweest en ik had pertank ne stok in mijn een hand en in mijn ander een mes want ik was moeten al Ooike komen en ik had daar nog ruzie gehad en ik was schui van aangevallen te worden, maar van haast dat ik dien hond gezien had, ik zette het op een lopen, nog te meer omdat het juist aan de Kete gebeurde waardat het altijd spookte.

VAN DE WALLE Henri, Seizoenarbeider, 86 jaar, WANNEGEM-LEDE

67. Zwarte hond te zien aan een kruisstraat. (Kruishoutem)

Hier een tuitse verder in de Ysebertstraat heeft er ook nog nen tijd geweest dat er 's avonds langs daar niemand meer dierf komen omdat er daar altijd ne zwarten hond liep van aan de vijfknok tot aan 't kapelleke, altijd voort, op en af.

GOEMINNE Achiël, Landbouwer, 74 jaar, KRUISIOUTEM

68. Zwarte honden met een ketting aan de hals komen het huis binnen. (Ooike)

Ginder op dat hof heeft het nog gebeurd dat 's avonds de voordeur van zelf open ging en dat er alzo twee grote zwarte honden in huis kwamen die een zware keten aan ulderen nekke sleepten.

VAN DEN BROECKE Oscar, Kleermaker, 73 jaar, OOIKE

(1) vgl. : Jozef Cornelissen, Nederlandsche volkshumor op stad en dorp, Antwerpen, 1929-37, dl. II, p. 47.

69. Variante. (Wannegem-Lede)

Aan Sint-Larieslinde kwamen er voortijds dikwijls 's avonds zes honden aan mekaar gekoppeld van dat hof daar dicht tegen, en die ketens rammelden dat het wreed was.

BALCAEN Remi, Timmerman, 75 jaar, WANNEGEM-LEDE

70. Witte hond sleept een ketting. (Nokere)

Aan de « Nellekenskeer » heeft het daar toch altijd gespookt, ik heb dikwijls horen vertellen dat er daar ne witten hond liep met een stuk van een keten en dat hij dikwijls almetnekeer weg was en dat ge hem dan een tuite verder weerom zaagt, maar de mensen waren daar toch wreed mee geplaagd, 't ging zodanig verre dat ze op de strate niet meer en dierven gaan als 't avond was.

VEYS Jules, Klompenmaker, 67 jaar, OUWEGEM (Kruishoutem)

71. Kettinggerammel. (Petegem)

Ons vader hoorde alzo ne keer nen nacht lawijt van ketens, altijd voort ketens die rammelden en als hij 's nuchtings opstond was hij heel en gans grijs en aan ieder haarke hing er een druppel zweet.

Jamaar, dat is waar zulle dat hij op enen nacht heel grijs was en dat was juist van vreze.

VEYS Irma, Onderwijzeres, 55 jaar, PETEGEM

72. Zwarte hond vergezelt iemand en verdwijnt plots. (Mullem)

Op nen andere keer had mijn moeder en nog enige ook weest dienen naar Wannegem tegen de « koek » en als zij den derde keer rond de kerke gingen kwam er daar ne zwarten hond gelopen en als naar huis kwamen, kwam dien hond altijd voort mee, tot een klein tuitse van hier en dan liep hij tegen ulder en hij was weg, hij en was niet meer te zien.

DEKENS Benoit, Werkman, 66 jaar, MULLEM (Huise)

73. Variante. (Oudenaarde)

Een vrouwmens ging 's nachts naar de paster omdat het zo wreed spookte in haar huis. « Kijk, ziet ge dien hond niet » zei ze tegen de die, die mee was, en dat was waar, daar liep alzo ne groten zwarten hond met ulder mee, overal alwaar dat zij gingen tot op enige stappen van de pastorij en dan was hij weg en in het keren en hebben zij hem niet meer gezien.

74. Zwarte honden betoveren de mensen. (Elsegem)

Vroeger liepen er veel meer van die grote zwarte honden rond die de mensen betoverden, ze hadden een stuk van een keten aan ulderen hals en ze liepen daar dan mee al rammelend, zodanig dat de mensen 's avonds dikwijls op strate niet en dierven gaan, dat waren loedies gelijk dat de mensen zeiden.

ANCKAERT Albert, Onderwijzer, 38 jaar, ELSEGEM

75. Men moet een zwarte hond steeds met rust laten. (Wortegem)

En er liep daar dikwijls nen hond 's avonds, dat was alzo gelijk altijd in zijne zelfde gang en dat was ne grote zwarten hond en gij en most daar niets aan doen, want dat was spokerij.

LIETANIE Marie, Huishoudster, 74 jaar, NOKERE (Moregem)

76. Variante. (Zingem)

Als ik kleine was liep er also dikwijls ne zwarten hond op ons hof en als de deur dan openstond kwam hij in huis en lei hem onder de tafel met zijn gloeiende ogen en daar en was niemand die er iets dierf aan doen, want dat was allemaal toverij in dien tijd.

DE JAEGER Marie, Huishoudster, 83 jaar, ZINGEM (Heurne)

77. Zwarte hond geweerd door het Sint-Jansevangelie. (Wortegem)

Hier aan 't Hooghof, plocht er ne tijd te zijn dat het er spookte. Telkens als mijn zuster daar ging, lag er daar ne grote zwarten hond voor 't poortje en 't en was maar als zij het evangelie van Sint Joannes begost te lezen dat hij wegging.

NOLF Celina, Huishoudster, 52 jaar, WORTEGEM

3. De mare.

a. Van de mare bereden tijdens de slaap.

78. In bed gekluisterd door een zwaar gewicht. (Wortegem)

Van de mare bereden zijn dat heb ik ook nog tegengekomen. Ik lag in mijn bed en daar viel een zwaar gewicht op mij, en ik lag daarvan stijf, ik en kost gene weg meer, maar dat is toch lastig, zulle.

BEYAERT Silvie, Huishoudster, 88 jaar, NOKERE (Wortegem)

79. Variante. (Ouwegem)

Ik en heb nog nooit van de mare bereden geweest maar het schijnt dat het toch raar is, dat ge dan also heel stijf ligt in uw bedde, dat is gelijk een gewicht dat op u ligt en gij en kunt niet meer roepen of bijna niet meer asemen.

Hetzelfde werd verteld in Eine door :

VAN HAZEVELDT Kamiel, Werkman, 88 jaar, EINE
in Kruishoutem door :

VAN DEN BERGHE Adolf, Landbouwer, 78 jaar,
KRUISSHOUTEM

in Nokere door :

KINDTS Maurice, Landbouwer, 68 jaar, NOKERE

80. Variante. (Bevere)

Van de mare bereden zijn, jamaar, dat is iets dat bestaat. Want ik heb zelfs nog also gevaren, dat is gelijk dat er een zwaar gewicht over U loopt en gij wilt roepen en gij en kunt niet, allee, het is gelijk dat gij in uw bed gebonden ligt, maar volgens mij is dat toch een soort stilstand van bloed.

RAPPOYE Adolf, Machinist, 72 jaar, BEVERE (Waregem)

81. Bij de keel gegrepen. (Ooike)

Ik heb also ne keer van de mare gereden geweest. Dat ging also : ik lag in mijn bed aan 't slapen, almetnekeer hoorde ik enen den trap opkomen, hij naderde en naderde, deed de deur open en kwam dicht bij mijn bedde staan, hij stak zijn handen uit en pakte mij bij mijn

keel en het was gelijk dat hij mijn herte toeneep, zodanig dat ik zelfs niet meer en kost roepen en als ik dat vertelde, zei mijn papa, dat ik van de mare bereden was.

DE LONGIE Albert, Onderwijzer, 39 jaar, OOIKE (Kruishoutem)

82. Variante. (Heurne)

Ik heb nog van de mare bereden geweest, maar dat is lastig zulle. Dat is een wreed gewicht dat op u ligt, dat is juist gelijk ne zware vent uw keel toenijpt en ge ligt u te weren in uw bed, maar dat en is al geen avance.

DEGROOTE Jan, Landbouwer, 80 jaar, HEURNE (Zingem)

83. Van de mare bereden = stilstand van bloed. (Wannegem-Lede)

« Van de mare bereden zijn » zei ons vader altijd « dat is het bloed dat blijft stilstaan en gij hebt dat als ge blijft stille staan voor naar iets te luisteren ».

Ik heb dat alzo twee keren gehad, en dat was alzo, lijk dat mijn hert toegenepen wierd en ik zag alzo twee mannen door een deur naar mij toekomen.

VANRECHEM Marie, Huishoudster, 81 jaar, WANNEGEM-LEDE

84. Variante. (Zingem)

Ik heb ook nog van de mare gereden geweest en ge ligt dan heel stijf in uw bed en het is gelijk dat uw bloed blijft stille staan van naar iets te luisteren en gij kunt dan nog niet roepen daarbij.

VAN LANCKER Marie, Huishoudster, 81 jaar, ZINGEM

85. Variante. (Asper)

« Hij is van de mare gereden » zeggen ze, dat is als ge in uw bedde ligt te roepen en gene weg en kunt, jamaar dat is eigenlijk iets dat bestaat, zij willen hebben dat het ne mens zijn bloed is dat stilstaat, ja, ik heb er verschillende gekend die van de mare gereden waren, en dat is iets dat wreed lastig moet zijn want ze zweten daar allemale van dat het wreed is.

GEVAERT Marie, Huishoudster, 88 jaar, ASPER (Zingem)

86. 's Morgens ziet men « de mare » weglopen. (Nokere)

Ik heb nog mensen horen vertellen van de mare. Dat was 's nachts als zij in ilder bedde lagen, dat er iets zwaar over ilder liep en als zij wilden rechte zitten in 't bedde gevoelden zij dat zij ilder niet meer en kosten bougeren en ze vertelden dat zij tegen den nuchting, als zij wakker wierden, in den hoek van de kamer iets naar omhoog zagen lopen.

VAN DEN BROECKE Emma, Huishoudster, 77 jaar, NOKERE
(Wannegem-Lede)

87. Variante. (Kruishoutem)

Daar was hier enen die op nen nacht van de mare bereden wierd en hij lag te roepen en te klawieren, maar daar zat altijd iets op hem

en tegen den nuchting, als hij wakker wierd, zag hij dat ze wegliep en hij smeet er algauw zijn kloef achter.

VAN DEN BERGHE Adolf, Landbouwer, 78 jaar,
KRUISHOUTEM

88. De mare wordt weggeslagen. (Wannegem-Lede)

Dat waren meest de peerdeknechten die van de mare bereden wierden in den tijd dat ze bij ulder peerden sliepen. Maar ik heb toch ook nog van de mare bereden geweest en ge kost dat zo voelen komen en als ge u dan nog kost bewegen van de moment dat ge het voelde komen, was het gedaan.

't Was alzo ne keer op nen nacht, almetnekeer voelde ik alzo iets komen aan mijn voeten, ik snukte mij recht en smeet er naar en ik meende dat het een ratte was, ik riep algauw mijn zuster, ik zeg: « Breng ne keer ne lanteern ». — « Waarvoor? » zei ze — ik zeg: « Breng ne keer ne lanteern ». Zo zij kwam met de lanteern, ik zeg: « Zoek ne keer onder 't bedde of in den hoek of dat er daar nievers een ratte zit », maar zij en vond niets.

Mijn vader die dat gehoord had kwam ook en zei: « Dat en was geen ratte, maar dat was de mare, en hebt gij ze gepast als gij er naar smeet? » — « Eh, ja ik » — « Ewel, zei hij, gij en zult ze niet meer hebben als gij ze gepast hebt ». En ik heb ze niet meer gehad ook.

CLAUWAERT Remi, Hovenier, 75 jaar, WANNEGEM-LEDE
(Huise)

89. De mare in een fles doen rijden. (Mullem)

Van de mare bereden zijn, dat is wreed, dat komt af van aan uw voeten en ge wordt de kele toegenepen en gij en kunt u bijna niet verweren, maar ik heb nog gehoord dat ge moest een flassee meedoen naar uw bedde, en nen tap en als ge iets voeldet aan uw voeten dat de mare was, dan moest gij den tap op de flassee slaan en de mare ging in die flassee rijden en gij gingt ervan verlost zijn.

DEKENS Benoit, Werkman, 66 jaar, MULLEM (Huise)

90. De mare wordt geweerd door zich op zijn zijde te keren. (Nazareth)

Jamaar, ik heb hier nog van de mare gereden geweest, ik lag in mijn bed en ik voelde alzo iets lopen op mijn voeten en dat kwam naar omhoog en ik wierd de kele toegenepen, zodanig dat ik niet meer en kost asemen en ze hebben mij daarachter dan nog verteld dat ik mij op mijn zijde moest gedraaid hebben, dat het dan ging gedaan zijn..., maar dat is wat te zeggen als ge van de mare bereden wordt en gij en kunt u niet verweren.

SIMOENS Albert, Winkelier, 79 jaar, NAZARETH (Asper)

91. Mare afgeweerd door klomp verkeerd voor het bed te zetten. (Petegem)

Mijn vader heeft nog van de mare gereden geweest. Hij zei dat het juist was gelijk dat er een gewicht van honderd kilo op hem lag en hij en kost niets meer doen. Om dat te beletten moest ge dan

als ge gingt slapen, uw kloefe verkeerd voor het bedde zetten, dan en kost de mare bij u niet geraken.

DE WAELE Emma, Huishoudster, 68 jaar, PETEGEM

92. Variante. (Elsegem)

Mijn zuster heeft dikwijls alzo geweest als wij nog allemale thuis waren. Ze kost alzo 's nachts liggen wroeten in haar bed en een leven houden binst dat ze sliep dat het wreed was en ze zeiden dat zij van de mare bereden was en om dat niet tegen te komen moest ge uw kloefen verkeerd voor het bed zetten.

TEYLAERT Emma, Huishoudster, 75 jaar, ELSEGEM

93. Klompen verkeerd voor het bed zetten en het St.-Jansevangelie bidden. (Oudenaarde)

Van de mare bereden zijn zeggen ze, dat is iets wreed zwaar dat op ne mens ligt, jamaar, ik heb dat nog ne keer gehad, maar dat is lastig zulle.

Maar om dat niet te hebben moest gij uw kloefen verkeerd voor het bedde zetten en het Sint-Jansevangelie lezen.

* * *

b. Van de mare bereden of rondgeleid worden.

94. Van de mare bereden of rondgeleid worden. (Huise)

Ik heb nog horen vertellen van mijn vader de politiekommissaris, dat hij aan de Zandvlo was en naar huis ging en hij moest hier op de baan komen rechtover W., maar in plaats van daar uit te komen kwam hij uit aan M. « Oe » zei hij « 'k ben ik hier aan M. ». En hij vertrok weer naar hier en gaan was gaan en hij kwam toch wel weer uit aan M. op dezelfde plaats. « Eh, zei hij bij zijn eigen, 't is pertank langs daar dat ik moet gaan om op de baan te komen », en hij zette weer aan en hij kwam toch wel voor de derde keer uit aan M.

't Was nacht en hij ging aan de venster kloppen, M. stond op en hij vroeg wat er gaande was. « 't Is goed, zei hij, we zullen meegaan » en hij riep zijne knecht op en ze gingen alle twee mee met ne lan-teern en ze kwamen hier goed uit op de baan. En die vent was eigenlijk misleid geworden, hij had iemand ontmoet die hij niet kende en die had met hem gesproken en op zijn schouders geklopt en dat was daarmee dat hij zijnen weg niet meer vond. Dat is hetgene dat ze hier noemen « van de mare bereden zijn », om dat te verhelpen moet ge een beetje rusten of nen andere mens aanspreken heb ik altijd horen vertellen. Dat is gebeurd tussen '96 en '99.

TRAEST Michel, Onderwijzer, 54 jaar, HUISE

95. Variante. (Nazareth)

Mijn vader heeft nog van de mare bereden geweest, dat was in den tijd dat ze 's avonds laat de dorsmachien gingen verzetten met een koppel paarden, dat was toch ook alzo op ne keer dat hij weerkwam en hij was toch ergens van de baan weggesukkeld en hij ging maar altijd voort en hij kwam drie keren uit op dezelfde plaats, dat

moest zijn dat hij rond gereden had en hij was er vast van overtuigd dat hij van de mare bereden was.

WILLEMS Jozef, Onderwijzer, 32 jaar, NAZARETH

96. Variante. (Eine)

Ik heb nog geleid geweest, 'k en was maar tien minuten van mijn huis en 'k en geraakte er alleens nog niet, 'k was al mijn kloefen verloren en ik ging maar altijd voort, en alle keren kwam ik aan hetzelfde huis uit, maar niet thuis te geraken eh, jongen, jaja, de mensen zeiden daartegen « van de mare bereden zijn ».

VAN HAZEVELDT Kamiel, Werkman, 88 jaar, EINE

97. Variante. (Wannegem-Lede)

Als die mensen die in de Kete woonden de zondag naar de messe gingen wierden ze rondgeleid en ze hadden pertank ne lanteern mee en zij en kosten nu toch wel aan de kerk niet geraken. Dat was van de mare bereden zijn. De mensen wilden hebben dat het sedertdien was dat het daar altijd spookte ook.

CLAUWAERT Remi, Hovenier, 75 jaar, WANNEGEM-LEDE
(Huise)

98. Door een wonderbare macht rondgeleid en betoverd. (Mullem)

Mijne vent had hier ne keer achter een broete eiers geweest en al werekeren stak hij zijne paraplu open en dat waren allemaal lichtjes daaraan en hij wierd heel van de weg weggedreven naar Eine, op den duur heeft hij dan toch weregekeerd en is hij thuis gekomen, maar wat later dan, als de eiers uitgebreed waren en hadden wij geen een levend kieken, ze zaten allemaal stijf van de luizen.

DE GEYN Marie, Huishoudster, 90 jaar, MULLEM
(Wannegem-Lede)

99. Door zwarte gedaante van de goede weg gebracht. (Petegem)

Geleid worden, jamaar, dat heeft bestaan. Ons moeder heeft alzo nog geleid geweest. Dat was in den donkeren en ze zag altijd van die zwarte peeties voor haar ogen en op den duur kwam ze daarvan verwaard en ze ging daarvoor altijd uit de weg en dat was alzo dat ze moe gegaan was en nog niet thuis was. De mensen wilden hebben dat alleman dat niet kost tegenkomen.

DE WAELE Emma, Huishoudster, 68 jaar, PETEGEM

100. Door een zwarte wolk van de goede weg afgebracht.
(Wannegem-Lede)

Ik heb ook nog misleid geweest, ik kwam in plaats van op de baan uit aan een mijt op een partij land en gelijk hoe dat ik ging ik kwam daar uit en dat was gelijk altijd een zwarte wolk die voor mijn ogen dreef.

BALCAEN Remi, Timmerman, 75 jaar, WANNEGEM-LEDE

101. Door een wonderbare nevel rondgeleid worden. (Kruishoutem)

Ge moet ne keer heurten hoe dat ik vaarde, alzo veertig jaar geleden. Ik kwam naar huis en ten was pertank nog niet donker zulle,

want ik zag ons huis staan en ik ging er naar toe en dat was juist gelijk dat er ne smoor voor mijn ogen dreef en gaan was gaan naar huis en volgens mijn voorstel moest ik al wel twee uren ver gegaan zijn en ik en was nog niet thuis, eh, ik bleef staan en ik hoorde kloppen en dat was al bos voor mij, en achter een beetje was dat almetnekeer al weg en ik stond juist op dezelfde plaats lijk van te voren.

VEYS Jules, Klompenmaker, 67 jaar, OUWEGEM (Kruishoutem)

102. Geleid worden. (Zingem)

Mijn nonkel kwam 's avonds op ne kruiswegel en hij stond voor ne groten boom en hij en wist niet meer waar naartoe. Hij had al heel den tijd geleid geweest. Hij zag daar ievers een huis staan en hij ging er naar toe maar hij en geraakte daar niet, hij had al twee keren rond gelopen en hij kwam uit aan een ander huis, hij klopte daar, den baas deed open vroeg wat er gaande was. « Ewel » zei mijn nonkel « zoudt gij geloven dat ik mijnen weg niet meer en vinde ». « Kom, Leo, ik zal een tuitse meegaan ». En hij ging mee tot aan het Gravenhof, maar daar, in de plaats van recht door te gaan, wierd mijn nonkel tewege in de Schelde geleid, als 't niet geweest dat den anderen hem achteruittrok. Ja, hij is er mogen mee naar huis komen.

DE JAEGER Marie, Huishoudster, 83 jaar, ZINGEM (Heurne)

103. Variante. (Asper)

Weet gij wat er lang als toverij aanzien werd door heel veel mensen, en dat is dat « geleid worden » gelijk wij dat zeggen. Ik heb dat nog dikwijls horen vertellen van iemand dat hij 's avonds of 's nachts naar huis kwam, en zijne weg bijna niet meer en vond en heel den tijd gegaan had en op zijn zelfde punt weer uitkwam, ofwel na lang rondrentelen de goede weg terugvond.

VAN DRIESSCHE Oscar, Ere-Schoolhoofd, 65 jaar, ASPER

104. Variante. (Bevere)

Dat geleid worden, dat gebeurde toch wreed veel. Ik heb dat dikwijls horen vertellen dat zij uren en uren ver gegaan waren eer dat zij thuis geraakten en dat zij altijd op ulder zelfde plaats weerkwamen, en ze kwamen dan dikwijls 's nuchtings thuis en zweten dat ze deden gelijk nen das.

VANDEN BROUCKE Marie, Huishoudster, 64 jaar, BEVERE
(Asper)

105. Variante. (Mullem)

Ik heb nog geleid geweest, maar dat is wat te zeggen, ik kwam altijd op dezelfde plaats uit en ik was zo moe gegaan dat ik peisde dat ik al uren ver was en als het al uitkwam ik en was nog niet gekort, en als ge dat tegenkwaamt, en was er daar niets aan te doen, dat moest duren totdat ge weer bij u zelve kwaamt.

WANDELS Hilarie, Huishoudster, 86 jaar, MULLEM (Huisse)

106. **Variante. (Wannegem-Lede)**

Voortijds bestond er veel toverij, dan hoordet gij veel van dat geleid worden. O. die rondging met ne pak, zat ook ne keer op ne kouter verleid en hij had daar moeten ronddolen totdat hij ergens mensen opgeklopt heeft, die hem dan weer op weg gezet hebben.

ANSELIJN Leontien, Huishoudster, 86 jaar, NOKERE
(Wannegem-Lede)

Hetzelfde werd verteld in Oudenaarde door :

VERCRUYSSSE Alice, Huishoudster, 71 jaar, OUDENAARDE
(Brugge)

107. **Steeds naar het kerkhof geleid. (Kruishoutem)**

Mijn vader had nen boer weest helpen op een driehonderd meter van onzen en twee avonden te reke als hij naar huis kwam kwam hij op het kerkhof te Kruishoutem terecht, dat was toch ook maar raar eh?

VEYS Jules, Klompenmaker, 67 jaar, OUWEGEM (Kruishoutem)

108. **Terug op de goede weg gebracht door te bidden. (Zingem)**

Mijn vader, dat was ne boereslachter en op nen avond heeft hij ook ne keer geleid geweest want hij en vond nooit zijnen weg weer en hij had al drie keren om en weer geweest en nog en kwam hij op de goede baan niet, en dan zette hij zich op zijn knieën en hij begost te lezen en hij had direkt zijne weg, dus en kon het toch alleszins niet zijn omdat hij zat was of iets anders.

VAN LANCKER Marie, Huishoudster, 81 jaar, ZINGEM

109. **Terug op de goede weg gebracht door een kruis te slaan. (Nokere)**

Ik heb ook nog geleid geweest, ik ging naar J.D.R. naar de winkel, zo, dat en is maar een klein tuitse van onzen, en als ik weer buiten kwam, heb ik wel bot een uur op weg geweest en rondgedoold en rondgescharreld en gekropen en niet weten waar dat ik was, totdat ik aan St.'s blinde muur kwam en dan bekende ik mij weer en zweten dat ik deed, en daarachter zei er mij dan iemand, dat ik mij op mijn knieën gezet had en mijn kruis gemaakt dat het zou gedaan geweest hebben.

ANSELIJN Leontien, Huishoudster, 86 jaar, NOKERE
(Wannegem-Lede)

110. **Het Sint-Jansevangelië als afweermiddel tegen het geleid worden. (Eine)**

Mijn broer heeft alzo ne keer geleid geweest als hij naar de messe ging, jamaar, hij zag de kerk genoeg staan zulle maar geen avance, hij en kost daar niet geraken maar dat is toch allemaal achtergebleven sedert dat het Sint-Jansevangelië gelezen werd.

CEUTERICK Marie, Huishoudster, 83 jaar, OUDENAARDE (Eine)

111. **Van het geleid worden verlost. (Elsegem)**

Voortijds hoorde men daar vele van, van dat geleid worden, dat heeft hier vele gebeurd, ge kost alzo dikwijls drie, vier uren rondlopen en dan uw huis niet meer vinden. En de mensen zeiden als ge 't ver-

stand hadt van u ne keer neer te leggen dan zou het gedaan geweest zijn.

VERSCHUERE August, Arbeider, 82 jaar, ELSEGEM (Kaster)

4. Plaaggeesten uit de kinderwereld.

112. Meerminnen. (Elsegem)

Meerminnen? Daarover heb ik, als ik ne kleine gast was, veel horen vertellen van die oude mensen van dan. Er waren hier dan nog veel rootputten en ze zeiden dat die meerminnen daarin leefden en dat de kleine jongens daar niet rond en mosten komen ofdat ze gingen in het water gesleurd worden, dat was dan een afschrikmiddel voor de jongens, juist gelijk dat ze vertelden van die korenloedies.

ANCKAERT Albert, Onderwijzer, 38 jaar, ELSEGEM

113. Korenloedie. (Huise)

Hier spreken de mensen altijd van korenloedies, dat is maar meest ook een gezegde om de kinders benauwd te maken, ik en kan niet zeggen dat er daar langs hier ergens een heel verhaal zou aan verbonden zijn.

TRAEST Michel, Onderwijzer, 54 jaar, HUISE

114. Korenpeetie. (Nokere)

Ne korenpeetie, dat is meer een schrikaanjagend middel voor de kinders en dat is omdat de kinders geneigd zijn om te midden een partij koren te lopen om die blauwe korenbloemen te gaan plukken, en om dat te beletten maken de mensen hun kinders schui en zeggen ze dat er ne korenpeetie op ulder zal springen als ze durven in het koren lopen.

JOOSEN Gabriël, Schoolhoofd, 47 jaar, NOKERE

115. Loedie. (Ooike)

Ne loedie, dat was als wij klein waren, om de jongens benauwd te maken. Want ik weet nog goed, als wij naar de school gingen dat onze ouders ons benauwd maakten en zeiden: « Braaf zijn zulle, of pas op zulle, 't zit ne loedie in die linde » en dat was die linde van B. Ze maakten ons wijs dat die loedie, dat het ne grote, lelijke wilde peetie was.

DE LONGIE Albert, Onderwijzer, 39 jaar, OOIKE (Kruishoutem)

116. Hellewagen. (Kruishoutem)

Ach ja, daar maken ze de jongens schui mee, dat is alzo ne grote wagen met een wijte over en getrokken door paarden en aan de jongens zeggen ze dan dat ze moeten braaf zijn ofdat anders den hellewagen ulder zal meepakken.

VAN DEN BERGHE Adolf, Landbouwer, 78 jaar,
KRUISHOUTEM

117. Variante. (Petegem)

Vroeger klaptten ze aan de jongens dikwijls over den hellewagen die de stoute jongens meepakte, dat was om ulder dan de vrees op

't lijf te jagen. Wat dat er daar nog meer van verteld werd of wat dat het eigenlijk was en weet ik niet.

VEYS Helena, Huishoudster, 62 jaar, PETEGEM

118. Variante. (Asper)

Als wij klein waren, vertelden zij ons nog dikwijls van den hellewagen om ons schui te maken, ze zeiden dat hij de stoute jongens meepakte, en dat was aan « den Ouden Vogelzang » dat hij passeerde, dat is tussen Asper en Nazareth.

VLERICK Hortance, Huishoudster, 88 jaar, OUWEGEM (Eke)

F. Spookdieren.

In ons gebied ontmoeten wij spookdieren van allerlei soort. Laten wij er vooraf op wijzen dat deze soms zeer moeilijk te scheiden zijn van de heksendieren. Omdat de kat het meest specifieke heksendier is, brengen wij alle spookkatten onder dat hoofdstuk.

Het motief dat Sinninghe onder nr. 331 aangeeft « Spuktier kann nicht getroffen (gefangen) werden » (1) komt bij ons veelvuldig voor o.a. bij de spookhond (119, 120), de spookhaas (121 - 123), het spookkalf (128) en de spookeend (136).

Daarbuiten komen de spookhaas en spookkonijntjes de wandelaar soms schrik aanjagen door hem te omringen (125) of voor zijn voeten te komen krabbelen (124). Elders zijn het spookratten (134) of een spookvarken (129) die de doortocht beletten.

Ook het paard komt op een paar plaatsen als spookdier voor, omdat het iedere morgen om drie uur over de halve deur komt kijken (126) en elders omdat er telkens te vijf uur « een wit paard met bellen aan » uit het bos komt gelopen (127). Een van onze beste vertelsters spreekt van een spookvarken dat op het kerkhof rondloopt (130) en van biggen die iedere avond aan een spookhoeve te zien zijn (129).

In onze sagenverzameling treedt ook de geit als spookdier op (132, 133). Naast een eerder komische vertelling over spookratten (135) vermelden wij ten slotte nog een sage over spookdiertjes die door de vertelster als « jongen van berewulven » geïdentificeerd worden (137).

1. Spookkat.

Zie hiervoor hoofdstuk II (Toverwereld) A. (heksen).

2. Spookhond.

119. Spookhond laat zich niet vangen. (Eine)

Ik ging ne keer met mijne maat naar de barbier, en als wij aan het gaan waren riep hij van schuute, hij zei dat er daar nen hond rond liep maar ik en zag niets. Een tuitse verder zag hij hem weer en dan zag ik hem ook, maar als ik er naar pakte en paste ik hem niet.

VERBEKE Edmond, Werkman, 80 jaar, EINE

(1) Sinninghe, Katalog op p. 71.

120. Spookhond kan niet geschoten worden. (Petegem)

De oude garde kwam ne keer op de kruisstraat en almetnekeer kwam er daar ne groten hond bij hem. De garde snapte naar zijn geweer... schoot... maar de hond was al weg, lijk ne weerlicht stond hij al weer achter hem en hij en kost hem niet passen.

COUSSEMENT Honoré, Landbouwer, 78 jaar, PETEGEM
(Wortegem)

3. Spookhaas en spookkonijn.

121. Schot wil niet afgaan. (Wortegem)

Vroeger wierd er alhier in die grote bossen veel gejaagd en ik heb toch nog dikwijls gehoord van nen haze waardat ze mosten naar schieten zoveel of dat ze wilden en dat ze hem niet en kosten passen oftewel als zij er wilden naar schieten dat ulder geweer brak of ulder kartouche niet en wilde afgaan.

NOLF Celina, Huishoudster, 52 jaar, WORTEGEM

122. Variante. (Heurne)

Daar heeft voortijds alhier nog veel gejaagd geweest en ik heb dikwijls gehoord van jagers dat er hazen waren die echte toverheksen waren want ze mosten er naar schieten zo dikwijls en van zo dicht mogelijk, zij en kosten ze nooit passen.

VAN DER STRAETEN Edmond, Landbouwer, 94 jaar, HEURNE

123. Spookhaas kan niet gevangen worden. (Ouwegem)

Mijn vader heeft ook heel zijn leven ne jager geweest en hij kost toch ook dikwijls vertellen dat het sommige dagen toverde, 't gebeurde dat hij nen haze zag zitten en dat hij er naar schoot en goed peisde dat hij hem had en als hij er naartoe ging was hij almetnekeer weg zonder dat hij zag alwaar.

MOERMAN Leonie, Huishoudster, 78 jaar, OUWEGEM (Eke)

124. Spookhaas komt aan iemands voeten krabbelen. (Ouwegem)

Mijn moeder ging in den tijd veel naar Gent en dat was dan natuurlijk allemale te voet, en ze mosten 's nachts aanzetten om dan nog dezelfden dag weer te zijn, en zij heeft ook nog geweest dat er alzo almetnekeer nen haas bij haar kwam en aan haar voeten kwam krabbelen, en dat was ook toverij vertelde ze.

125. Witte spookkonijntjes. (Huise)

Aan Sint-Larieslinde waren er in den tijd altijd witte konijntjes te zien en als er daar ne mens 's avonds passeerde dan liepen ze altijd rond hem.

NACHTERGAELE Leonie, Huishoudster, 69 jaar, HUISE

4. Spookpaard.

126. **Spookpaard komt iedere morgen over de halve deur kijken.**
(Elsegem)

Ik heb toch ook nog gehoord dat er daar voortijds, op dat hof waar dat D. nu woont, alle nuchtingen een peerd met zijn muile over de halve deur kwam hangen en dat was altijd ten drieën van de nuchting als ze nog allemale sliepen.

TEYLAERT Emma, Huishoudster, 75 jaar, ELSEGEM

127. **Iedere morgen een wit paard te zien.** (Petegem)

Ginder aan het Keistergat was er wel altijd een wit peerd te zien. Te vijven van de nuchting kwam het altijd uit den bos gelopen, jaja, een wit paard met bellen aan.

DE WAELE Emma, Huishoudster, 68 jaar, PETEGEM

5. Spookkalf.

128. **Spookkalf.** (Wannegem-Lede)

In den tijd heeft dat nog gebeurd dat er een zwart kalf in de straat liep en ge most daar naar slaan of naar schippen gij en kost dat niet passen, en als ge daar passeerdet, het kwam achter u gelopen tot aan M. B., daar bleef het achter, maar ge kost u daar toch schui van maken als dat gebeurde.

CLAUWAERT Remi, Hovenier, 75 jaar, WANNEGEM-LEDE
(Huise)

6. Spookvarken.

129. **Spookbiggen.** (Wortegem)

Aan « 't Hooghof » daar zijn er voortijds toeren gebeurd. Mijn vader kost daarvan vertellen, ah, nen dag lang. Ik ben dat ook bijna allemale vergeten, maar 't was daar van alles te zien, alle soorten spookbeesten. 't Heeft daar nog ne moment geweest dat ze daar alle avonden viggentjes zagen lopen ook.

NOLF Celina, Huishoudster, 52 jaar, WORTEGEM

130. **Spookvarken op het kerkhof.** (Wortegem)

Ewel, g' hebt van die spookbeesten, dat bestond voortijds vele. Want 't heeft daar nog nen tijd geweest dat er op 't kerkhof een zwijn rondliep ook. Dat moest toch ook iets zijn.

NOLF Celina, Huishoudster, 52 jaar, WORTEGEM

131. **Spookdieren hinderen de weg.** (Eine)

Mijn vader ging naar de Marolle en langs Diepenbeke zag hij daar nen ezel zonder hoofd en ne vent daarop ook zonder hoofd. En een beetje verder zag hij een zeug met viggens en er liepen er daar zodanig vele dat hij alleens niet door en kost.

DE RUYCK Jozef, Landbouwer, 80 jaar, EINE

7. Spookgeit.

132. Spookgeiten komen fruit plukken. (Elsegem)

Ik en weet niet of dat ge dat al gehoord hebt dat het in Elsegem op dat hof waar dat D. nu woont, dat het daar nogal schurdig (1) gegaan heeft voortijds. Het spookte daar wreed nietwaar? Ewel, 't was daar dikwijls langsachter also lawijt te horen en ze gingen dat toch ne keer trachten af te spieden en op zekeren keer dat het weer begost, waren ze juist in het schotelhuis en ze keken door de venster en ze zagen daar zeven geitebokken in den bogaard die bezig waren met pruimen af te doen in den boom.

DE CLERCQ Jozef, Landbouwer, 65 jaar, PETEGEM

133. Spookgeit in een boom. (Petegem)

Waar dat M. gewoond hebben zat er wel ne keer ne geitebok op den boom, de mensen vertelden dan ook dat het een of ander spook was.

DE VOS Henri, Landbouwer, 82 jaar, PETEGEM

8. Spookrat.

134. Spookratten hinderen de weg. (Nokere)

Ginder naar Wannegem toe staat er een eikske en op nen avond kwam er enen langs daar gegaan en als hij aan dat eiksken was en kost hij niet meer verder geraken, hij zette hem op zijn knieën en rondom hem liep dat al vol witte ratten, die rond die bomen bleven zitten, en als hij weerom recht stond waren er daar al tien mannen die bezig waren met die ratten op te rapen.

LIETANIE Marie, Huishoudster, 74 jaar, NOKERE (Moregem)

135. Spookratten. (Ouwegem)

Daar was hier ne keer enen die wreed veel ratten had en als hij 's nuchtings buitenging zag hij al die ratten d'ene achter d'andere, over het dak lopen en de laatste was een manke en hij zei: « Och gij manke konte, gij moest daar ook nog bij zijn, gij » en van als hij dat zei, keerden zij allemaal were.

DE KEYSTER Elisa, Landbouwster, 79 jaar, OUWEGEM

9. Spookeend.

136. Spookeenden betoveren een jager. (Eine)

En X. dan, den dienen was aan 't jagen, en almetnekeer komen er daar voor hem een kudde wilde eenden zitten, hij wil er naar schieten en hij en kost toch wel niet, hij gaat naar huis, hij gevoelt hem zodanig ziek dat hij in zijn bedde kruipt en hij gaat toch wel dood zeker.

(1) schurdig = geweldig, rumoerig.

10. Niet geïdentificeerde spookdiertjes.

137. Spookdiertjes. (Ouwegem)

Als ik kleine was, was mijn moeder ne keer bezig met schuren en almetnekeer sprongen er op haren bezem van die rare beestjes en ze zei dat het jongen waren van berenwulven, en daarbij zaten er van die grote, grote vliegen.

MOERMAN Leonie, Huishoudster, 78 jaar, OUWEGEM (Eke)

Wordt voortgezet.

Boekbespreking

Kultuurhistorische Verkenningen in de Kempen I. — Uitgave van de stichting « Brabants Heem », 1960, 112 blz. Geïllustreerd. Prijs: 100 F. Te bestellen aan het adres van J. Franken, Burgemeester Canterslaan, 15, Oisterwijk (N.-Brabant).

Dit mooi uitgegeven en rijk geïllustreerde boekje is het eerste deel van een reeks bijdragen en studiën, die zullen gewijd zijn aan de geschiedenis en de volkskultuur van de Kempen, dat « duidelijk afgetekend natuurgebied », zoals Dr J. Goossenaerts terecht zegt, dat zich uitstrekt aan weerszijden van de grens tussen Nederland en België, doch niettegenstaande die politieke « meet » zijn specifiek uitzicht en karakter, zijn eigen volksaard en -kultuur grotelijks heeft bewaard.

Dr J. Goossenaerts deelt in zijn « Ten geleide » de aanleiding mede tot het uitgeven van deze « Kultuurhistorische Verkenningen in de Kempen », waarin vorsers van Noord en Zuid in nauwe samenwerking het materiaal zullen verzamelen, dat tot de opbouw van een « Geschiedenis van de Kempen, land en volk » zal dienen.

G. Beex schrijft over de « Verspreiding van de praehistorische landbouwculturen in de Kempen ». (Geïllustreerd met 6 kaarten). Dr M. Gijseling handelt over « De oudste Toponymie van de Kempen ».

« Een bijdrage tot de ontginningsgeschiedenis van de zuidelijke zandgronden », door Dr C.H. Edelman en Dr L.W. Edelman-Vlam, is een gedocumenteerde studie over de bodemgesteldheid en de percelering van de Kempische bodem in Noord-Brabant, historisch belicht. (Met 7 kaarten en rijke literatuur).

Dr J. Weyns, konservator van het Openluchtmuseum te Bokrijk en specialist op het gebied van hoevenbouw, schenkt ons als laatste bijdrage van deze bundel een overzichtelijke studie over « Het Kempische Boerenhuis », (met 58 ill.), piëteitsvol opgedragen aan zijn betovergrootvader Pjorke Wyns (1796-1872). Ze is de bijgewerkte tekst van zijn spreekbeurt gehouden op het Algemeen Kempisch Historisch Kongres, gehouden te Bokrijk op 29-31 augustus 1958. In voetnota kondigt S. een grondiger en uitgebreider studie over hetzelfde onderwerp aan, waarvan wij het verschijnen dan ook met belangstelling tegemoet zien.

Wij wensen de stichting « Brabants Heem » geluk met deze verzorgde en hoogstaande uitgave. Deze eerste bundel laat het beste verwachten van het vervolg van deze reeks « Kultuurhistorische Verkenningen ».

F. V. Es.

Zanten

DIENSTVERHURING OP HET LAND.

Sleinse zanten. (1)

Het was op de 3de mei dat Louis Criel met zijn draaikarre naar de Vene trok en 's avonds met een zware koffer en een nieuwe knecht terug thuiskwam.

Die oude gebruiken zijn sedert de eerste weredoorlog zo goed als verdwenen. Er zijn trouwens geen boerenknechten of -meiden meer. « Ons Mad'leine is op heel Volpenswege 't enig boerenmeisen nog in dienst, en boerenknechten zijn er nie' meer. De laatste diende bij de Willemsen, en die is nu ook weg ».

Op Onze-Lieve-Vrouw-Half-Oogst werden de boerenknechts en boerenmeiden voor het volgend jaar in dienst genomen. Zij zouden in werkelijke dienst treden op 3de mei van het volgend jaar.

Wie op Half-Oogst door zijn baas of bazin niet opnieuw was gevraagd, wist genoeg: die kon van nu af naar een nieuwe post uitzien. Op meiavond, 30 april, liep zijn dienst ten einde en zou hij te vertrekken hebben.

Ieder jaar, op 3de meidag, werd dan de vernieuwing van het dienstkontraat gevierd. Tegen avond mochten de ouders (bij hun ontstentenis broers of zusters, maar niet meer dan twee per familie) van het dienstvolk naar de hoeve, waar de bazin voor de gelegenheid grote boerenwafelen had gebakken, en werd door de genodigden en het volk lekker op het nieuwe dienstjaar gesmuld.

Zekere meiavond zagen boer en bazin Willems met verbazing hun knecht, geheel op zijn zondags gekleed, de zoldertrap afdalen.

— Maar wa' zij-de va' zin, vroeg de boer?

— Wa' zou 'k va' zin zijn, antwoordde de knecht somber: vertrekken!

— Hoe vertrekken?

— Ha ja, gij hebt mij verleden jaar mee Half-Oest nie' gevraagd, en nu ga ik voort.

— Allé! Allé! Gerard jongen, viel de boer hem toen in de reden, ge moet da' zo nie' oppakken. Wij waren da' helemaal vergeten. Gij zijt hier goed en content. Wij ook wij zijn tevreden over u. Gij blijft hier. Loop gauw naar huis vader en moeder noden, en overmorgen is 't boere-mestdag!

Maar het ging zo gemakkelijk niet om de knecht aan 't verstand te brengen, dat het werkelijk maar een vergetenheid was geweest, en Clementine, de bazin had al haar vrouwelijk overredingstalent nodig om de brave jongen te sussen en op 't hof te houden.

Georges De Keersmaeker.

Nota van de schrijver:

De data van indienstvraging, uitdiensttreding en indiensttreding waren tamelijk verschillend van streek tot streek. In Noord-Nederland waren zij respectievelijk: vóór St.-Jacob (25 juli), drie dagen vóór meiavond en 3de mei (H.W. HEUVEL: Volksgeloof en Volksleven, Zutphen, W.J. Thieme & Cie, 1909, blz. 300); in Noord-Brabant: gold als datum van indiensttreding: 1 maart, en elders nog in Nederland: half-maart en 1 mei (Dr. Jos. SCHRIJNEN: Nederlandse Volkskunde, Zutphen, W.J. Thieme & Cie, 1917, t. I, blz. 171).

(1) Zegspersoon: M.M., 68 jaar, huishoudster te Gent. Geboren en tot haar veertigste jaar woonachtig te Sleidinge (Volpenswege).

In West-Vlaanderen wordt als datum voor de indienstvraging: Nieuwjaarsmaand (Uitkerke), elders: vóór april opgegeven, en voor de in- en uitdiensttreding: « te meie » (Uitkerke), elders voor de indiensttreding: 1 mei (A.V. W.: Te Meie verhuizen, Biekorf, 1933, blz. 287; A.M.: Zo vertelt Moeder, Biekorf, 1955, blz. 210). Daarentegen vermeldt J. FRERE (Limburgse Volkskunde, Hasselt, Limburgse Drukkerijen N.V., 1928, t. II, blz. 222-3) voor het Zuiden van Limburg, als tijd voor het indienstvragen der « domestieken »: rond half-november, en als begin van het dienstjaar: half-maart daarop, d.w.z., schrijft hij, 17 maart. Het feitelijk indiensttreden geschiedde nooit vóór 19 maart. Waar hij verder handelt over het « overhalen » van knechten en meiden bij de boeren, geeft hij voor Limburg als datum der verhuizing: St.-Jansavond (23 juni) op, en voor de Brabantse Kempen: daags vóór St.-Pieter of op de feestdag zelf.

Over de feestelijkheden waarmede die verhuizing in het Limburgse gepaard ging, lees J. FRERE, o.c., l.c. Te Sleidinge geen spoor daarvan.

Van de godspenning (goospenning, mee- of nietpenning, wierel of weurel, jedder of wedder, al verschillende namen om hetzelfde aan te duiden), die bij de vraag tot dienstverhuring door de boer aan knecht of meid werd gegeven, als bezegeling van het wederzijds akkoord, voorheen algemeen in Nederland en Vlaams-Be'gië in gebruik, was te Sleidinge in de laatste vóóroorlogse jaren (1900-14) nog wel het woord, maar niet meer de zaak gekend. (Lees daarover H.W. HEUVEL en Dr. Jos. SCHRIJNEN: o.c. en l.c., J. FRERE: De « Wierel », in Volkskunde, 30e jg., 1925, blz 65-66 en J. CORNELISSEN: De « Wierel », idem, blz. 174, A.M.: Zo vertelt Moeder, Biekorf, 1955, blz. 210).

Personalia

Sekretaris M. BROECKHOVE gedekoreerd.

Bij K.B. van 16 november 1959 werd onze toegewijde sekretaris dhr. M. Broeckhove tot ridder in de Orde van Leopold II benoemd. Wij wensen hem hartelijk geluk met deze welverdiende onderscheiding.

Het Bestuur.

JAARLIJKSE ALGEMENE STATUTAIRE VERGADERING VAN DE BOND DER OOSTVLAAMSE FOLKLORISTEN

op zondag, 30 oktober 1960

in de Voordrachtzaal van het Stadsarchief, Abrahamstraat, 13, te Gent.

A G E N D A :

1. — Openingsrede door de heer Fernand VAN ES, voorzitter.
2. — Jaarverslag over de bedrijvigheid van de Bond door de heer Maurits BROECKHOVE, sekretaris.
3. — Verslag over de toestand van het Folklore-Museum door de heer Julien BOES, konservator.
4. — Verslag over de toestand van de bibliotheek door de heer Maurits VAN WESEMAEL, bibliotekaris-archivaris.
5. — Jaarverslag over de financiële verrichtingen van de Bond door de heer Raoul DEPOORTER, penningmeester. Rekening 1959, begroting 1961. Benoeming van 2 controleurs.
6. — Verslag over de prijsvraag 1959 van het Alfons De Cockfonds door Prof. Dr. Paul DE KEYSER, ere-voorzitter. Prijsuitreiking.
7. — Rondvragen en suggesties.
8. — Voordracht door de heer Prof. Dr. Paul DE KEYSER, ere-voorzitter, over FOLKLORE VAN FLORA.

Om 10 h wordt de vergadering door de heer F. VAN ES, voorzitter, met volgende toespraak geopend :

Dames en Heren,

Geachte toehoorders,

Hartelijk welkom op deze algemene statutaire vergadering en ook hartelijk dank voor Uw talrijke opkomst, die getuigt van Uw grote belangstelling voor de activiteit van Uw bond.

In de loop van het dienstjaar 1959-1960 hadden we nogmaals een paar overlijdens onder onze leden te betreuren. Op 3 december 1959 ontviel ons op 79-jarige leeftijd Eerw. Heer G. Celis, de eerste konservator van het Folklore-museum en ere-ondervoorzitter van de Bond. Alhoewel in de laatste jaren de ziekte hem belette actief deel te nemen aan onze werkzaamheden, werd zijn heengaan door ons allen, vooral door de leden van het eerste uur, als een groot verlies gevoeld. Wij zullen nooit vergeten welke grote diensten hij aan de Bond bij zijn ontstaan en in zijn groeijaren bewezen heeft. Wij brengen dan ook een speciale huldegroet aan de nagedachtenis van deze nederige priester, verdienstelijk folklorist en lokale geschiedschrijver. Een In memoriam werd hem gewijd in n° 1 van de 35^e jg. van ons tijdschrift.

Ook ontviel ons te St.-Amandsberg de heer Jan Cieters, ere-direkteur van de

Rijksmiddelbare school te Antwerpen, die sedert jaren lid was van onze bond en steeds veel belangstelling toonde voor onze werking.

Ik vraag een ogenblik ingetogenheid om hun nagedachtenis te eren.

Alvorens het woord te verlenen aan onze sekretaris voor de lezing van het jaarverslag wil ik nog even Uw aandacht vestigen op twee feiten, twee waarlijk belangrijke feiten in het leven van onze bond.

Het eerste betreft de benoeming bij K.B. van 16 nov. 1959 tot ridder in de Orde van Leopold II van onze sekretaris. We wisten niet dat vriend M. Broeckhove, die als het moet een zwijger is, bijna één jaar reeds ridder was. Maar op 1 oktober 1960 werd hem bij gelegenheid van een algemene ontvangst op het stadhuis het ereteken door het stadsbestuur uitgereikt en zo werd de zaak ruchtbaar. Wij wensen onze toegewijde sekretaris hartelijk proficiat met deze verdiende onderscheiding. Het is tevens voor ons een gelegenheid te meer om hem onze diepe erkentelijkheid te betuigen voor al hetgeen hij voor de Bond presteert of gepresteerd heeft. Niemand kan zich inbeelden wat een som van arbeid het sekretariaat tegenwoordig vergt. De sekretaris moet voor alles zorgen: briefwisseling, onderhandelingen met openbare besturen en met uitgevers, uitnodigingen tot vergaderingen, antwoorden op vragen naar inlichtingen, opstellen van verslagen, enz. Hij is waarlijk de as waarrond gans onze aktiviteit draait. Vriend Broeckhove is een model-sekretaris, wij kunnen het niet genoeg herhalen. Als blijk van onze erkentelijkheid bieden wij hem dit klein maar symbolisch geschenk voor een sekretaris aan. Een vulpen!

Is het geschenk klein onze erkentelijkheid is des te groter. Nogmaals hartelijk proficiat!

Verder kondigt de voorzitter als tweede heuglijk feit aan, dat binnenkort een « Inhoudstafel » op de laatste tien jgg. van « Oostvlaamsche Zanten » zal verschijnen (jgg. XXVI-XXXV) en dit bij gelegenheid van het sluiten van de 35° jg. van ons tijdschrift. (Zie hoofdartikel Oostvl. Zanten, n° 6).

Hij eindigt zijn rede met zijn oproep gericht tot de leden om propaganda te maken en nieuwe abonneuten aan te werven.

De rede van de heer Voorzitter wordt met een algemeen applaus toegejuicht.

De volgende leden lieten zich verontschuldigen:

de h.h. Raymond Ackerman, gerechtelijk deurwaarder, Zelzate; Léon Defraye, gemeenteraadslid, Deerlijk; Lic. Renaat van der Linden, bestuurslid, Zottegem; Ferdi Van de Vijver, gemeenteraadslid, Borgerhout; en Albert Van Hageland, publicist, Brussel.

Daarop komt sekretaris M. BROECKHOVE aan de beurt die zijn dank uitspreekt voor de woorden van lof aan zijn adres uitgesproken door de heer Voorzitter alsook voor het mooie geschenk hem door het Bestuur aangeboden.

Vervolgens geeft hij lezing van het jaarverslag.

Het is niet zonder voldoening dat wij heden op ons 35-jarig bestaan terugblikken. Het is een periode geweest van voorname samenwerking waaraan zowel niet-universitair als universitair het hunne bijdroegen om van ons tijdschrift « Oostvlaamsche Zanten » een van de hoogstaandste publikaties in het Vlaamse land te maken. Het behoort ongetwijfeld tot ons aller wens om dit contact zo gunstig mogelijk te behouden en zelfs uit te breiden.

Het Bestuur overweegt de uitgave van een tweede inhoudstafel op « Oost-vlaamsche Zanten », n.l. van de laatste tien jaargangen, die de eerste inhoudstafel van de eerste 25 jaargangen aanvult. Dat initiatief zal zonder twijfel de waardering van onze leden wegdragen.

In de afdeling « Dienst voor Folkloristische Opzoekingen » van onze publikaties werd een aanvang gemaakt met de uitgave van een sagenverzameling uit het Oudenaardse van ons medelid Lic. S. Bohez, uit Nokere. IJverig wordt gewerkt aan het samenbundelen van de ontvangen antwoorden op de enquête over het zaaien en het zaaigereedschap, onderwerp van onze vragenlijst n° 2. Het verslag hierover zal binnen afzienbare tijd verschijnen. Opdat onze leden eens kennis zouden maken met het hele apparaat van de vragenlijsten en zouden vernemen hoeveel tijd er mede gemoeid is, vooraleer de antwoorden binnen zijn en klaar liggen voor bestudering, zal ons medelid Drs. Haesewijn op 18 dec. 1960 ons komen inlichten over « Het exerpren van de antwoorden op de vragenlijsten van onze enquêtes ». Op onze vragenlijst n° 3: « Afweertekens en afweermiddelen op en in boerenhoven en andere gebouwen », wordt gunstig gereageerd en de verstrekte inlichtingen beloven tot een werkwaardige studie te leiden.

In de tweede afdeling van onze uitgaven, n.l. de mededelingen van de Bond, wordt aan de meest diverse onderwerpen aandacht geschonken. Voor de uitvoerige opsomming van de bijdragen, wordt naar de verder gepubliceerde inhoudstafel verwezen.

In het kader van onze derde afdeling publikaties, n.l. van ons Alfons De Cockfonds, verschijnt nog dit jaar het bekroonde werk « Doods-, begrafenis- en rouwgebruiken in het arrondissement Dendermonde » van onze ondervoorzitter J. Pieters, werk dat wij aan al onze leden aanbevelen.

Op het gebied van de volksopvoeding bleef het Bestuur van de Bond niet op het achterplan: elf voordrachten werden ingericht, n.l.:

- op 15-11-1959: Bijdrage tot de geschiedenis der Gentse pottenbakkers, door Drs. M. Daem.
 - op 13-12-1959: De koek en 't hertegespan door G.P. Baert.
 - op 10- 1-1960: Wandelvoordracht op de werf van het Kinderen Alijnshospitaal te Gent, ons toekomstig museum voor folklore, gevolgd door een samenzijn in de bibliotheek, door J. Boes.
 - op 7- 2-1960: Legendes in Vlaanderen, van West-Vlaanderen tot Limburg, door Lic. R. van der Linden.
 - op 13- 3-1960: Magie en bijgeloof in het ruimtetijdperk, door A. Van Hageland.
 - op 10- 4-1960: De organisatie van een Japans dorpsgehucht, door Dr. Ellegiers.
 - op 8- 5-1960: Waarom bidprentjes zanten?, met tentoonstelling, door L. Gijssinck.
 - op 19- 6-1960: St.-Goriks-Oudenhove, het grote onbekende, door G. Haelman.
 - op 4- 9-1960: Resultaten van het sagenonderzoek in de streek van Oudenaarde, door Lic. S. Bohez.
 - op 2-10-1960: Jozef Guislain, honderd jaar na zijn overlijden, door Dr. Med. L. Elaut.
- heden 30-10-1960: Folklore van Flora, door Prof. Dr. P. De Keyser.

Aldus komen we tot 293 voordrachten sedert de stichting van onze afdeling « Naschoolse Werken ». De spreekbeurten waren zeer leerrijk en werden goed bijgewoond. Wij bedanken hier nogmaals de welwillende sprekers.

Dit jaar werd de Alfons De Cockprijsvraag 1961 uitgeschreven met het onderwerp : « De kermisgebakken in de provincie Oost- en West-Vlaanderen », waarvan de handschriften tot en met 31 dec. 1961 ingewacht worden.

13 nieuwe toetredingen tot onze Bond werden dit jaar genoteerd en dit jaarverslag kan besloten worden met de hoop uit te drukken dat, door de medewerking van al onze leden, toekomstige jaar dubbel zoveel nieuwe folkloristen mogen begroet worden !

Daarna treedt de heer Konservator J. BOES op met de voorlezing van het verslag van het jaar 1960 over het Museum voor Folklore :

Wellicht zal een jaarverslag over het Museum nooit beknopter geweest zijn dan voor het jaar 1960. Er is praktisch geen verandering gekomen in het Kinderen Alynshospitaal.

Er waren dus geen bezoekers, geen volksspelen, geen poppenspelen; er was niets.

Enkel kunnen wij de aankoop vermelden, naast een reeks kleinere voorwerpen, van de inboedel van een oude verfwinkel, de inboedel van de oudste Gentse drogisterij en van een belangrijke verzameling volksprenten.

Er dient tevens vermeld te worden, dat, dank zij de bemoeiingen van ons bestuurslid de heer Daem, het Museum steeds meer in het bezit komt van het alaaam van oude ambachten.

In het Museum van de Lange Steenstraat worden al de voorwerpen stelselmatig gereinigd en hersteld.

De heer Prof. Dr. Paul DE KEYSER vraagt het woord. Hij vestigt, voor wat de werken aan het Kinderen Alijnshospitaal betreft, de aandacht van de vergadering op de trage vooruitgang van de ruwbouw van de huisjes gelegen langs de Kraanlei en het lang uitblijven van de afwerking van het reeds onder dak gebrachte gedeelte op het binnenplein. Hij stelt voor een beklag tot het Stadsbestuur te richten onder de vorm van een algemene motie. De heer Drs. R. Vankenhove, als tolk van de vergadering, treedt met klem het voorstel bij. Volgende motie, met algemene stemmen goedgekeurd, zal door het bestuur van de Bond aan het stadsbestuur van Gent gestuurd worden :

« De Bond der Oostvlaamse Folkloristen in algemene vergadering verenigd in het Stadsarchief op zondag 30 oktober 1960, heeft met spijt vastgesteld dat de werken aan het Kinderen Alijnshospitaal, toekomstig gebouw van het Folkloremuseum, zo goed als stopgezet zijn, daar waar het huidig lokaal sinds lang is moeten gesloten worden. De Bond dringt aan op de morele schade op toeristisch gebied voor de Stad en op de stoffelijke schade door het ingepakt staan van zijn voorwerpen. De leden drukken de absolute wens uit dat de bevoegde overheid zo spoedig mogelijk het nodige zou doen om in die ergerlijke zaak een merkbare verbetering te brengen en gaat over tot de dagorde. »

Daarna geeft de heer Voorzitter aan de vergadering kennis van de schenking door mejuffrouw Anna Vermeulen van een lijvig dokumentatiebundel over de reuzen, erfenis van wijlen onze betreunde ondervoorzitter Mr Jozef Vermeulen, waarvoor hij ontroerd dankt.

Dank richt hij ook tot de heer J. Van der Plaetsen voor de gift van een 18-eeuwse kalender, erfenis van wijlen onze nestor, de heer Jules Mahy.

Het punt 4 van de dagorde behelst het verslag over de toestand van de bibliotheek. Om reden dat de heer bibliotekaris-archivaris M. VAN WESEMAEL op het laatste ogenblik weerhouden was de vergadering bij te wonen, kon zijn verslag niet voorgedragen worden. Het verslag naderhand ingestuurd luidt als volgt :

Mijn rapport zal heel beknopt zijn.

Over de werking van de bibliotheek valt maar weinig te melden. Zolang de bibliotheek zich te midden van een huis in aanbouw, of beter een werf, zal bevinden en zolang de centrale verwarming en de verlichting niet tot de werkelijkheden zullen behoren, kan er van regelmatige bezoeken geen sprake zijn. We hopen omtrent de paastijd tot de opening van de leeszaal te kunnen overgaan.

Onze boekenschat groeide nauwelijks aan. Wat de tijdschriften betreft weze erop gewezen dat we over ruim 40 titels beschikken. Van enkele leden en een paar buitenstaanders mochten we kleine giften in ontvangst nemen. Een bijzondere vermelding verdient de uitzonderlijk milde gift ons overhandigd door Mejuffrouw Anna Vermeulen, de zuster van wijlen onze vriend en ondervoorzitter Meester Jozef Vermeulen. Een uitermate belangrijke dokumentatie betreffende de reuzen : 602 bladen met opgeplakte (kranten)artikels en illustraties — berichten zowel uit binnen- als uit buitenland — en een aantal losse uitknipsels. Een werk waaraan Meester Vermeulen van 1933 tot aan zijn overlijden naarstig gearbeid heeft.

Wat onze verzamelingen aangaat moge hier meegedeeld worden dat alles geklasseerd is, gekatalogeerd en geborgen. Vooral onze kollektie adreskaarten (duizenden stuks — Gentse, buitenstedse en vreemde) is eindelijk in orde gebracht. Ook onze verzameling devotieprentjes en -prenten heeft een vorm gekregen.

Wat nog een probleem blijft is de inventarisatie van de drukplaten. Er zal geprobeerd worden om zonder al te grote kosten ook die zaak tot een bevredigend einde te brengen.

Ik wil besluiten met een dringend beroep te doen op al onze leden. Wie beschikt over (in hoofdzaak oude) kies- of spotbladen, pamfletten of spotprenten, bidprentjes, doodskaarten, huwelijksberichten, geboorteaankondigingen, en dergelijke, vergeet niet dat die zaken veiliger berusten in onze bibliotheek dan op uw zolder. Ook krantenuitknipsels betreffende folkloristische manifestaties zullen steeds met dank in ontvangst genomen worden.

Daarna is het de beurt aan de heer penningmeester R. DE POORTER, om de vergadering in te lichten over de financiële verrichtingen van het jaar 1959 en de begroting voor 1961 :

Voor de achtste maal valt mij de eer te beurt U in te lichten over het financieel beleid van het Bestuur van Uwe Bond, ditmaal in het afgelopen jaar (1959).

Ik verzoek U derhalve vooreerst kennis te willen nemen van de cijfers :

STAAT VAN INKOMSTEN EN UITGAVEN VOOR BOEKJAAR 1959.

Inkomsten.	Uitgaven.
Incasso op 1 januari 1959	Drukkosten :
Kas : 871,95	Circulair - Propaganda : 3459,—
P.R. : 9426,42	Tijdschrift :
Lidmaatschappelden :	Drukwerk : Bond : 16771,—
1958 : 300,—	» : Folkloristische
1959 : 18963,—	opzoeken : 30288,—

1960 :	7680,—	
	<u>26943,—</u>	26943,—
Opbrengst van verkoop van publicaties :	556,—	
losse nummers :	6154,—	
Weerkundig Volkskalen- der voor het Vlaamse Land (Uitgave Alfons De Cockfonds) :	19521,—	
Toelagen :		
Toelage Ministerie van Openb. Onderwijs 1958 (10000 F voor Alfons De Cockfonds - 8000 F voor tijdschrift) :	18000,—	
Toelage Prov. Oost-Vlaan- deren 1959 (10000 F voor Museum - 5000 F voor Bond) :	15000,—	
Toelage Universitaire stich- ting (voor folkloristische opzoekingen) :	20000,—	
Terugbetaling kosten inlas- sing in Belgisch Staats- blad :	109,—	
	<u>132915,37</u>	

Cliché's : Bond :	1816,—	
» : Folkloristische opzoekingen :	3714,—	
	<u>52589,—</u>	52589,—
Uitgave voor Alfons De Cockfonds :		
1°) Weerkundig Volkska- lender voor het Vlaamse Land :		
Drukwerk :	27741,—	
Cliché's :	3350,—	
	<u>31091,—</u>	31091,—
2°) Doods-, begrafenis- en rouwgebruiken in het Arrondissement Dender- monde (voorschot op voorbereidend werk) :	10500,—	
Algemene onkosten :		
Administratie (Postzegels, takszegels, postpapier, enz.) :		
Bond :	1501,50	
A. De Cockfonds :	1123,50	
Folkloristische opzoekingen :	221,50	
Voordrachten :	92,—	
	<u>2938,50</u>	2938,50
Vergoeding voor verplaats- ingskosten (voordracht- gevers) :	1400,—	
Bibliotheek :	158,—	
Inlassing in Belgisch Staats- blad :	250,—	
Overdracht aan Museum voor Folklore deel toe- lage Provincie Oost- Vlaanderen voor 1958- 1959 (10000 F + 10000 F) :	20000,—	
Rechten V.Z.W.D. :	23,—	
	<u>122408,50</u>	
Incasso op 31 dec. 1959 :		
Kas :	723,87	
P.R. :	9783,—	
	<u>132915,37</u>	

BEGROTING 1961.

Inkomsten.	Uitgaven.
Toelage Ministerie van Openbaar Onderwijs : 15000,—	Drukkosten tijdschrift, circulairen, enz. : 40000,—
Toelage Provincie Oost-Vlaanderen : 5000,—	Voordrachten - Vergoeding voor verplaatsingskosten voordrachtgevers * : 2000,—
Lidmaatschapgeld en Verkoop van afzonderlijke nummers Oostvlaamsche Zanten : 2300,—	Aankoop van boeken en tijdschriften : 2000,—
Vrijwillige bijdragen : 1500,—	Aankoop voor Museum : 1500,—
Onvoorzien : 1000,—	Biblioteek - Onderhoud : 2500,—
48000,—	48000,—

Het boekjaar 1959, aangevangen met een incasso van 871,95 + 9426,42 = 10298,37 F, sluit af met een bezit van 723,87 + 9783,— = 10506,87 F wat dus een zeer gering verschil aanwijst van amper 208,50 F meer, hetgeen alleszins op een evenwichtige toestand wijst.

Daaraan is tevens toe te voegen de vaststelling dat het totaal der inkomsten voor 1959 een bedrag aanwijst met zes cijfers. Alhoewel in 1959 de toelage van de Provincie Oost-Vlaanderen ten bedrage van 15000,— F in dubbel geboekt werd (deze voor 1958 en 1959), blijft nochtans het totaal inkomstencijfer, ook na overdracht van het deel dezer toelage bestemd voor het Museum (10000 + 10000 = 20000,— F), nog boven het peil van 100000,— F. Daar zulks zonder voorgaande is in de vroegere boekjaren zou het zich niet aanwijzen dit heuglijk feit onvermeld voorbij te gaan.

De gunstige indruk welke deze vaststelling laat, vindt zijn bevestiging in volgende zin :

De ontvangsten aan lidbijdragen bedroegen 26943,— F, tegen 22707,75 F in 1958, dus 4235,25 F meer, bewijs dat het ledenaantal aangroeit.

De verkoop van publikaties en losse nummers bracht 6710,— F op in 1959, wat het rekordcijfer van 1957 (4783,50 F) met ruim 2000,— F overtreft. Dat dit verkoopcijfer kon bereikt worden, niettegenstaande het feit dat ettelijke jaargangen van Oostvlaamsche Zanten volledig uitverkocht zijn en van meerdere er slechts nog enkele losse nummers voorhanden zijn, geeft voldoende blijk van de levendige belangstelling waarin de publikaties van de Bond zich mogen blijven verheugen, zo van buiten als van binnen de Bond, belangstelling waarvoor het past een woord van waardering te uiten.

Ook dit jaar, evenals voorgaand jaar, kon een toelage van 20000,— F voor folkloristische opzoekingen, verleend door de Universitaire Stichting, geboekt worden, toekenning waaraan hier dankbaar herinnerd wordt.

De ruimere inkomsten waarover kon beschikt worden maakten het niet alleen mogelijk meer te besteden aan het tijdschrift (52589,— F tegen 45634,— F in 1958), maar lieten ook toe verder te gaan met de uitgaven voor het Alfons De Cockfonds, welke in vorige jaren ten gevolge van ontoereikende geldmiddelen moesten achterwege blijven. Zo kon het saldo der kosten van de uitgave van het Weerkundig Volkskalender voor het Vlaamse Land vereffend worden en een voorschot op het voorbereidend werk van de uitgave van « Doods-, begrafenissen en rouwgebruiken in het Arrondissement Dendermonde » gestort worden.

Het vertrouwen is gegrond dat de achterstand in het publiceren van door het Alfons De Cockfonds bekroonde werken zal ingehaald worden, mede door de verkoop van de te verschijnen uitgaven zelf en de toelagen van het Ministerie van Openbaar Onderwijs verleend ter intentie van dit Fonds.

Samengevat mag de financiële toestand als bevredigend beschouwd worden.

Ik meen dat deze bemoedigende vaststelling mij toelaat te besluiten met de overtuiging uit te spreken, dat de Bond voor het verwezenlijken van zijn doelstellingen verder op de steun van de hogere instanties en op de toegewijde medewerking van al de aangesloten leden zal mogen blijven rekenen.

Volledigheidshalve blijft nog te vermelden dat de boekhouding van het boekjaar 1959 en het incasso op 10/5/1960 nagezien en juist bevonden werden door de heren Gaston VAN PETEGHEM en Gaston BOELENS, beide aangeduid als controleurs.

Na de goedkeuring van het financieel beleid worden de h.h. Gaston Boelens en Gaston Van Peteghem, onder algemeen handgeklap aangeduid voor het nazicht van de jaarboekhouding 1960, opdracht die ze welwillend aanvaardden.

Als laatste verslag komt het algemeen verslag van de heer Prof. Dr. Paul DE KEYSER, ere-voorzitter, aan de beurt, over de Alfons De Cockprijsvraag 1959 waarvan het onderwerp luidde: « De Folklore van de Hop in Vlaams-België, vroeger en nu. »

Op de prijsvraag 1959 van de Bond der Oostvlaamse Folkloristen ten laste van zijn Alfons De Cockfonds werd er slechts één antwoord ingestuurd, evenwel een antwoord van gewicht, daar het een verhandeling betreft van 256 getypte bladzijden, vergezeld van een Album met 63 afbeeldingen. We zijn dus ver van de verlangde in het Nederlands geschreven studie, van ten minste 64 bladzijden van 42 regels met 62 lettertekens. Het werk omvat acht hoofdstukken en twee bijlagen, alsmede een beknopt besluit en een uitgebreide bibliografie. Van deze acht hoofdstukken zijn de eerste drie inleidende delen tot de eigenlijke folkloristische studie, ze zijn voor het doel, dat door de folklorist van de hop wordt nagestreefd, eigenlijk veel te uitgebreid, bijna 90 getypte bladzijden. We geven graag toe dat ze nuttig zijn voor het goed begrip van de hopteelt, ze geven inlichtingen over de plant, de naam van de hop, de geschiedenis van de hopteelt, ook het verloop of het proces van de verwerking van de hop tot bier met excursen over de vijanden van de hop, het plukken, het drogen en de nabehandelingen van dit edel gewas. Dit laatste gedeelte « Van Hop tot Bier » vormt het 1° hoofdstuk, de Hophandel en zijn misbruiken het 2° hoofdstuk. Beide hoofdstukken vallen nog buiten het eigenlijke folkloristische onderwerp en zouden bij een gebeurlijke uitgave tot een beknopt 1° deel dienen verwerkt te worden om te beletten dat het werk, dat aan de titel: de Hop in de folklore, dient te beantwoorden topzwaar zou worden.

Met het 3° hoofdstuk, dat meteen het 2° deel zou inluiden, nl. De Pluktijd en de volksgebruiken die er omheen zijn ontstaan, zijn we in de volle kern van het onderwerp. Voor dit hoofdstuk en de volgende: de hop in de volksgeneeskunde, de hop in het volksgeloof, de hop in de volkstaal, de hopstoeten en de hopfeesten hebben we niets dan lof over. Deze hoofdstukken bevatten een uitstekende beantwoording op onze prijsvraag en verdienen na herwerking van het geheel de prijs. Moest door omstandigheden het werk in zijn geheel niet kunnen gedrukt worden dan zou dit deel onder de folkloristische onderzoeken kunnen opgenomen worden, want het berust op onderzoek uit de eerste hand en beantwoordt volkomen aan het begrip: wetenschappelijke folklore.

Ik heb gemeend mijn indrukken te moeten neerschrijven om ze naderhand onbevooroordeeld of onbeïnvloed te toetsen aan de indrukken van de kommissarissen, aan wie het werk ter beoordeling werd toegestuurd. Deze kommissarissen waren een filoloog-folklorist, Prof. Dr. R. Foncke, een dier- en plantkundige, Prof. Dr. J. Vanden Brande en een Ingr. landbouwkundige-folklorist P. Lindemans. De filoloog-folklorist is het strengst. Prof. Foncke kwam tot de volgende konklusie na een onderzoek van de inhoud: hij had meer van de folklore verwacht, en van de vorm: taal en stijl zijn slordig. We laten Prof. Foncke liever zelf aan het woord: « Heel zeker geeft de schrijver zich te kennen als iemand, die zich drillen kan tot vruchtdragende, echte vorsingsarbeid en dus alleszins een flinke aanmoediging waardig is, wij zouden ze hem volgaarne zien toekennen. Maar naar de inhoud en zelfs naar de aankleding hiervan is zijn opstel in de huidige vorm nog verre van drukwaardig en persklaar! » Het oordeel van Prof. Foncke is dus eerder negatief wat de huidige versie naar inhoud en vorm van het werk betreft. Prof. J. Vanden Brande heeft als deskundige enige bezwaren tegen de onnauwkeurigheid van bepaalde wetenschappelijke bijzonderheden: bv. de mijten zijn geen insecten, maar spinachtigen, het hommelpoordje is geen vlinderpop, maar een rups. De beschrijving van de « teelt van de hop in al haar verscheidenheid » vindt hij « op uitstekende wijze weergegeven ». Ook « het sociaal-ekonomisch aspect is op verdienstelijke wijze belicht. » Jammer genoeg wordt niet gerept over de folklore. Niettemin hoopt Prof. Vanden Brande dat het werk zal « bekroond » worden. Zonder twijfel is dit hoofdzakelijk wetenschappelijk oordeel positief te noemen.

Ingr. Paul Lindemans getuigt dat inzender de hopteelt door en door kent en de verschillende werkzaamheden ervan bij het werk heeft gevolgd. Hij looft hem, omdat hij « de uitgebreide dokumentatie met methode heeft verwerkt tot een goede leesbare studie » en gezorgd heeft « voor een degelijk album illustraties ». Tenslotte meent hij dat « het werk de bekroning verdient ».

Inspekteur Lindemans is zo vriendelijk een aantal wenken te geven, die bij eventuele publikatie in acht zouden moeten worden genomen: 1° strenge besnoeiing; 2° beter evenwicht tussen de twee hopstreken; 3° de echte folklore van de kunstmatige folklore scheiden en bijgevolg de hopstoeten en de hopfeesten onder een aparte rubriek behandelen, bv. in een bijlage. Aan zijn verslag voegt Inspekteur Lindemans een 15-tal hopspreuken toe, die hem vóór 35 j. door een vriend uit de streek van Poperinge werden medegedeeld en die door Schrijver niet worden vermeld. Dit materiaal zou aan de Schrijver moeten worden medegedeeld.

Uit bovenstaande beschouwingen blijkt dat het ingestuurde werk: de Folklore van de Hop in Vlaams-België, vroeger en nu, niettegenstaande sommige bezwaren, voor bekroning vatbaar is, op voorwaarde dat de inzender zich verbindt bij eventuele uitgave zijn werk 1° te besnoeien en 2° taalkundig te herzien, d.i. zijn Nederlands van flandricismen, gallicismen, belgicismen en germanismen te zuiveren. Ik meen dat de « Folklore van de Hop » in de reeks door de Bond bekroonde werken aan de vorige, die alle een verschillend folkloristisch terrein bestrijken, geen oneer zal aandoen.

Daarop maakt de heer Voorzitter met volgende bewoordingen de beslissing van het Bestuur van de Bond bekend:

Ik dank onze ere-voorzitter Prof. Dr. P. De Keyser voor dit omstandig verslag, waarin hij benevens zijn eigen oordeel een klare samenvatting geeft van dat der drie kommissarissen: Prof.-emeritus Dr. R. Foncke, Prof. Dr. J. Vanden Brande en Ing.-Landbouwkundige en folklorist P. Lindemans, die wij hier ook nogmaals

bedanken voor de grote moeite die ze zich getroost hebben met het nazien en beoordelen van het lijvig handschrift over de « Folklore van de Hop in Vlaams-België, vroeger en nu », door « Morgen ». Na kennis genomen te hebben van de drie verslagen der commissarissen en van het samenvattend verslag van Prof. Dr. P. De Keyser, heeft het Bestuur van de Bond op zijn vergadering van 15 juni 1960 besloten het ingediende werk: Folklore van de Hop in Vlaams-België, vroeger en nu » te bekronen met de Alfons De Cock-prijs 1959. Na ontsluiting van de omslag met het motto « Morgen » bleek dat de auteur ervan de heer Lic. Claude Vanhoucke uit Poperinge was, die wij hier hartelijk gelukwensen om zijn flinke studie. Wij hopen dat dit succes voor hem een aansporing zal wezen om verder de volkskunde, de wetenschap die ons zo nauw aan het hart ligt, te blijven beoefenen.

Het kunstdiploma en de verworven prijs werden onder algemeen handgeklap door de heer Voorzitter aan de prijswinnaar, de heer Lic. Claude Vanhoucke overhandigd.

Als voorlaatste punt van de dagorde komen de rondvragen en de suggesties :

1) de heer Drs. R. Vankenhove stelt voor, rekening houdende met het succes van vorige maal, nogmaals een wandelvoordracht op de werf van het Kinderen Alijnshospitaal in te richten, gevolgd door een samenzijn in de bibliotheek.

Dit verzoek wordt ingewilligd en de wandelvoordracht zal in het voorjaar 1961 doorgaan.

2) Schriftelijke suggestie van de heer Lic. R. van der Linden : Zou de Bond, in het kader van zijn Alfons De Cockfonds, niet overwegen een prijsvraag uit te schrijven over « De geschiedenis van de wind- en watermolens der provincie Oost-Vlaanderen » ?

De heer Drs. M. Daem kan ons in dit verband inlichten alsdat de opzoekingen van de VRIENDENKRING, Personeel Kadaster, Pelikaanstraat 16, Gent, over de geschiedenis van de wind- en watermolens onzer provincie, in het Cultureel Jaarboek van de provincie Oost-Vlaanderen zullen gepubliceerd worden.

De heer Prof. Dr. P. De Keyser kan mededelen dat al het materiaal, erbij begrepen de overzichtelijke kaarten over de Oostvlaamse molens, die tentoongesteld werden in het Provinciaal gebouw, Bisdomplein, 3 te Gent, van 15 tot 31 oktober 1960, in het Museum voor Folklore in bewaring zouden gegeven worden op voorwaarde dat daarvoor een plaats voorbehouden wordt. De vergadering prijst dit initiatief van de VRIENDENKRING, Personeel Kadaster, Gent en gaat akkoord om de gevraagde plaats in het archief van het Museum voor te behouden. De heer Voorzitter stelt zich dienaangaande in verbinding met de heer M. NOTTE, Voorzitter van de VRIENDENKRING, Personeel Kadaster, Gent.

3) De tweede schriftelijke suggestie van de heer Lic. R. van der Linden luidt : Kan in ons tijdschrift een artikel gewijd worden aan de conferentie van de Stichting-Lodewijk de Raet over « Polariteit van de Kuituur » en voornamelijk aan de werkgroep « Volkskunde » ?

Op voorstel van de heer Prof. Dr. P. De Keyser zal in dit verband de heer Drs. R. Haesenijn aangesproken worden.

Tot slot en traditiegetrouw treedt de heer ere-voorzitter, Prof. Dr. P. De Keyser op met een voordracht :

DE FOLKLORE VAN FLORA.

Spreker schetst bondig de geschiedenis van de tuinbouw te Gent en in Vlaanderen vanaf de 16^e eeuw en meer in 't bijzonder de planten- en bloementeeft in « orangeries » en serren van de buitenverblijven van Bisschop Triest, Jonkheer de Blasere en anderen in de 17^e en 18^e eeuwen. Een hoogtepunt in deze kultus van Flora betekent het einde van de 18^e en de aanvang van de 19^e eeuw. Niet alleen verschenen « Horticultura's » van deskundige monniken van de Gentse abdijen, zoals J.B. Reyntkens en Joannes Dobbelaere, maar ook gelegenheids geschriften over de tentoonstellingen van de Maatschappij van Landbouw en Plantkunde, o.a. over de « Gevlochten Kroon van Noordamerikaanse planten door de Gezanten van de Verenigde Staten aan de Maatschappij geschonken ter gelegenheid van de Ondertekening van de Vrede tussen Engeland en zijn voormalige Kolonie » in 1815. Spreker trekt vooral de aandacht op een zeldzaam boekje door de drukker van bovenvermelde gelegenheidsschriften, J.B. III de Goessin-Verhaeghe naamloos uitgegeven : « Het Verheerlijkt Vlaanderen ». Het is het werk van een Gentse schoolmeester J.B. Delbecq. Over de inhoud wordt door spr. uitvoerig uitgeweid, want hier maken we kennis met de eerste plantlorist in de geschiedenis van de volkskunde in Vlaanderen.

De spreker wordt door de Voorzitter hartelijk gefeliciteerd.

Zo verliep in de beste stemming de jaarlijkse algemene statutaire vergadering 1960, die om 12,30 h met een dankwoord door de heer Voorzitter als gesloten werd verklaard.

De Sekretaris,
M. BROECKHOVE.

Inhoudstafel

Jaargang 1960.

ARTIKELS VAN ALGEMENE AARD.

	blz.
Daem (M.). — De Betekenis van de Volksprent in de Kultuurgeschiedenis	21-30
Hageland (A. van). — Het « Handboek van Lijdenden » van Kapelaan Vandenbosch	61-64
Haescrijn (Lic. René). — De Volkskunde aan de Gentse Rijksuniversiteit	69-86
Janssens C ss. R. (Pr.). — Sint-Bernardusverering te Bazel-Waas	91-95
Kits Nieuwenkamp (Dr H. W. M. J.). — Raadselachtige gleuven in oude kerkmuren, oude gebouwen en andere monumenten	101-114
Gijsselinck (L.). — Waarom ik Bidprentjes zant. (Met naschrift van V. W.).	137-157
Hageland (A. van). — De Gesel van het Bijgeloof	158-163
Hellebaut (Mw G.). — De Sint-Kristianaomwegang te Dikkelvenne	186-190

DIENST VOOR FOLKLORISTISCHE OPZOEKINGEN.

Broeckhove (M.). — Devotie in het Vlaamssprekend gedeelte van België tot de H. Donatus, biezondere patroon tegen schadelijke natuur- en vernielende kunstmatige luchtelementen, G) Provincie West-Vlaanderen (tweede deel)	1-20
IV. De H. Donatus als patroon tegen de luchtbombardementen en de beschietingen. V. Nabeschouwingen	37-53
Afweertekens en Afweermiddelen op en in Boerenhoven en andere gebouwen (Vragenlijst)	87-89
Bohez (Lic. S.). — Onderzoek naar de sagenmotieven in het Land tussen Leie en Schelde. Inleiding. Plan. I. Geestenwereld : A) Watergeesten. B) Aardgeesten-Kabouters. C) Vuurgeesten : 1) Vuurdemon. 2) Vuurbol. 3) Stalkaars. 4) Schatvuur. 5) Spookvuur.	166-182
D) Luchtgeesten : 1) Geheimzinnig geluid. 2) Optocht in de lucht. 3) De varende vrouw. 4) Zwevende witte vrouwen. E) Plaaggeesten : 1) Weerwolf als plaaggeest. 2) Zwarte honden (loedies) als plaaggeesten. 3) De mare. 4) Plaaggeesten uit de kinderwereld. F) Spookdieren : 1) Spookkat. 2) Spookhond. 3) Spookhaas. 4) Spookpaard. 5) Spookkalf. 6) Spookvarken. 7) Spookgeit. 8) Spookrat. 9) Spookeend. 10) Niet geïdentificeerde spookdiertjes.	191-213

ZANTEN.

R. v. d. L. — Onze-Lieve-Vrouwlegende te Gavere (met variante)	36
Linden (R. van der). — Over het verdrijven en verzenden van ratten	65-66
Famelaer-Coene (Elv). — Beewegen tegen stuipen te Zele	66-67
Simons (G. J.). — Volksdevotie te Paulatem	67

	blz.
Linden (R. van der). — Uit de gemeente van Jan de Lichte ... Velzeke. Toverij	98-99
Keersmaeker (Georges De). — Volksgeloof en Volksgebruiken met betrekking tot Sint Hubertus en de razernij. Sleinse Zanten .	131-132
R. v. d. L. — O.L.Vrouw van de Weg	133
Vijver (Ferdi van de). — Spotlied op Xaverianen te Zeveneken .	134
R. v. d. L. — Europeanisering en Volksdevotie. Madonna della Strada Keersmaeker (Georges De). — Dienstverhuring op het land. Sleinse Zanten	157 213-214

BOEKBESPREKINGEN.

Hageland (A. van). — Ernest Claes en wij. Een literair-volkskundige studie. 1959. (F. v. Es)	35
Koninklijke Belgische Commissie voor Volkskunde. Jaarboek X (1957) (F. v. Es)	64
't Beertje. Volkskundige Almanak voor West-Vlaanderen. 1960. (F. v. Es)	95
Hageland (A. van). — De Magische Kring van de dood. 1959 (F. v. Es)	134
Theys (Constant). — Geschiedenis van Alseberg. 1960 (F. v. Es) .	183
Kleyn (J. de). — Het aankijken waard. Voorwerpen van ambacht en huisvlijt uit het bezit van « Het Nederlands Openlucht- museum ». 1960 (F. v. Es)	184
Kultuurhistorische Verkenningen in de Kempen I. 1960 (F. v. Es) .	212

IN MEMORIAM.

Eerw. Heer Gabriël Jan Lodewijk Celis (F. v. Es)	34
Dr Jan Grauls (F. v. Es)	53
Pol Heyns (F. v. Es)	97
Ary J. J. Delen (F. v. Es)	130

BONDSLEVEN.

Redaktie. Bij het zevende lustrum van « Oostvlaamsche Zanten » .	185-186
Broeckhove (M.). — Verslag. Jaarlijkse algemene statutaire vergadering van de Bond op zondag, 30 oktober 1960	215-225

PERSONALIA.

Bestuur. — Prof.-emeritus Dr R. Foncke onderscheiden met de Goethemedaille	95
Bestuur. — Lic. J. van Haver bekroond	163
Bestuur. — Sekretaris M. Broeckhove gedekoreerd	214

VARIA.

Wesemael (M. van). — Folklore en Filatelie	30
Redaktie. — Folklore-programma der Vlaamse Televisie voor februari- maart 1960	36
Wesemael (M. van). — Onze kollektie huwelijksaankondigingen .	54-59
Redaktie. — Folklore-programma der Vlaamse Televisie voor april- mei 1960	68

	blz.
Bestuur. — Alfons de Cockfonds. Prijsvraag 1961	68
Wesemael (M. van). — Onze verzameling doodsberichten	96-97
Scheldelande (Rolf van). — « Sint-Amalbergatentoonstelling » te Temse	100
Redaktie — Oostvlaamse Folkloristische Bibliografie (23e vervolg)	115-130
Wesemael (M. van). — Bibliotekiana	135
Redaktie. — Hedendaags bijgeloof (vraag)	135
R. v. d. L. — Sint-Amalbergatentoonstelling te Temse (4-19 juni 1960)	136
Boes (J.) — Het Folklore-museum. Wat het worden zal!	164

ILLUSTRATIES.

Heilige Donatus.

33. Beeld van de H. D. (einde 1700) in de kerk te Izenberge	2
34. Beeld van de H. D. (einde 1700) uit de Karmelietenkerk te Nieuwpoort; tot 1914 in de O.L.Vr.-kerk aldaar	4
35. Borstbeeld van de H. D. in de St.-Bertenskerk te Poperinge	6
36. Beeldje van de H. D. in de huizen te Woumen (W.-Vl.)	16
37. Schilderij van de H. D. in de kerk te Zwevegem	18
38. Vlaamse St.-Donatusprent	19
39. Het eerste prentje verspreid gedurende de wereldoorlog 1940-1945 van de H.D. met de aanroeping tegen de luchtbombardementen	38
40. Modern prentje verspreid gedurende de wereldoorlog 1940-1945 van de H. D.	40
41. Eerste vignet met de H. D. als bisschop afgebeeld (Onderlinge Brandverzekering « St.-Donatus », Deerlijk)	52
42. Tweede vignet met de H. D. als krijgsman afgebeeld (zelfde verzekering)	52
Kaart tot de H. Donatusdevotie in het Vlaamssprekend gedeelte van België	r. 20

Houtgravure St.-Rochus	31
Houtgravure. St.-Anna vereerd in de kerk te Bottelare	32
Houtgravure. Koningskroon	33
Huwelijksaankondiging van Mw. Wwe. Trinconi	60
Basistypen van afweertekens (plaat)	90
Enige stenen met gleuven in de Sint-Plechelmuskerk te Oldenzaal	103
Gleuven in de muur der Ned. Herv. Kerk te Enschede	107
Beeldje van O.-L.-Vrouw van de Weg	133
Bidprentje van Karel Lodewijk Modde	139
Bidprentje van Prins Maurits Johannes Magdalena de Brogli	140
Bidprentje gegraveerd door de Antwerpse graveur-uitgever Johannes Galle	155
Bidprentje der Kon. Aloude Rederijderskamer « De Catharinisten » (Aalst)	156
Kinderen Alijnshospitaal. De Voorgevel	164
Idem. De Kapel en achtergevel	165
« Sanktje » met afbeelding van het St.-Kristianabeeld der fontein te Dikkelvenne	189
De St.-Kristianakapel te Dikkelvenne	189
Het St.-Kristianalied	190

HET MUSEUM VOOR FOLKLORE TE GENT.

Het Museum voor Folklore werd gesticht door de Bond der Oostvlaamse Folkloristen op 16 juli 1927 in de lokalen van het voormalig Museum voor Oudheden, Lange Steenstraat, 14, gewezen kerk van de Geschoeide Carmelieten (Onze-Lieve-Vrouwebroeders), wier klooster afgeschaft werd in 1797.

Het Museum voor Folklore werd overgenomen door de Stad Gent, bij besluit van de gemeenteraad d.d. 27 september 1931 en werd geplaatst onder het toezicht van een Kommissie bestaande uit vertegenwoordigers van het Stadsbestuur en van de Bond.

Deze Kommissie bestaat uit: Prof. Dr De Keyser, voorzitter, R. Van Kenhove, ondervoorzitter, M. Broeckhove, sekretaris, Drs L. Hoste, penningmeester, de heren F. Van Es, Mr. A. De Decker, schepen der stad, Pr. Luyckx, G. Van Severen, Dr H. Nowé, Drs M. Daem, J. Pieters, R. Depoorter, J. De Raedt, M. Van Wesemael, Lic. R. van der Linden, Lic. Hugo Arens, G. Hebelijnck, leden. Konservator van het Museum: J. Boes, archivaris van de Stad.

Doel van het Museum: Verzamelen, inventariseren en uitstellen van alle stoffelijke getuigen van het Oostvlaamse Volksleven van vroeger en nu.

De voorwerpen, dokumenten en inlichtingen betreffende het volksleven hebben betrekking op de woning, het meubilair, de huishoudelijke inrichting, de voeding, de volkskleding, de vervoermiddelen, de verlichting, het straat- en marktlevens, de volkstypen, de familietradities en -gebruiken van aan de geboorte tot aan het graf, de ambachten met de traditionele werktuigen en het alaarn, de volksfeesten en -spelen en andere ontspanningen, het volksgehoof, het sociale leven, de volkskennis en volksgeneeskunde, de volksletterkunde en de volkskunst.

De Kommissie zoekt zoveel mogelijk voorwerpen en dokumenten betreffende het volksleven van de ondergang en de vernieling te redden door ze veilig op te bergen, te klasseren, te onderhouden, te inventariseren en voor het publiek aantrekkelijk uit te stellen. Ze houdt zich dan ook ten zeerste aanbevolen voor afstand of schenking, zelfs in bruikleen, van voorwerpen en dokumenten. Ze koopt ook voorwerpen aan en laat die zelfs afhaken aan huis. Beleefd verzoek te schrijven aan het adres van de Konservator: J. Boes, Abrahamstraat, 11, Gent, Telefoon n° 25.32.53, of aan de sekretaris der Kommissie: M. Broeckhove, Oscar De Gruyterstraat, 36, Gent.

DE BOND DER OOSTVLAAMSE FOLKLORISTEN.

De Bond ondersteunt het Museum voor Folklore.

Hij geeft sedert 1926 een tweemaandelijks tijdschrift uit: **Oostvlaamsche Zanten**, en sedert 1957 de **Mededelingen van de Dienst voor Folkloristische Opzoekingen**. Hij geeft ook afzonderlijke **Bijdragen** uit.

Samen met de Museumkommissie richt hij kosteloze openbare voordrachten, tentoonstellingen en folkloristische prijskampen in, alsook de tweejaarlijkse wedstrijden van het Alfons De Cock-fonds.

Samen met de Kommissie voor Kulturele Aangelegenheden van het Provinciaal Bestuur richt hij insgelijks « Enkwesten » over folkloristische verschijnselen van de provincie Oost-Vlaanderen in.

De bibliotheek en het archief van de Bond en van het Museum voor Folklore zijn gevestigd in afzonderlijke lokalen van het Stadsarchief, Abrahamstraat, 13.

Lid worden van de Bond is: daadwerkelijk medewerken aan de verrijking van het Museum voor Folklore; door het in het lidmaatschap begrepen abonnementsgeld op de hoogte blijven van de studie van de folklore in 't algemeen en van het Oostvlaamse volksleven in 't bijzonder; de eigen kennis en de zaak van de volksovoeding dienen; een daad van ware vaderlandsliefde en van Vlaamse solidariteit stellen.

Voordrachten, tentoonstellingen en museum zijn op vertoon van de lidkaart gratis toegankelijk voor de leden. Men storte 100 fr. op postrekening n° 96946.

Bestuur van de Bond: Ere-voorzitter: Prof. Dr P. De Keyser. Voorzitter: F. Van Es. Ondervoorzitters: J. Pieters en Pr. Luyckx. Sekretaris: M. Broeckhove. Penningmeester: R. Depoorter. Archivaris-bibliotekaris: M. Van Wesemael.

Leden: Dr Nowé, J. Boes, Drs L. Hoste, Drs M. Daem, J. De Raedt, Lic. R. van der Linden, Lic. H. Arens, G. Hebbelijck.

Redaktie van Oostvlaamsche Zanten: Hoofdredakteur: F. Van Es, Désiré De Wolfstraat, 3, Aalst. Redaktieleden: Drs M. Daem en J. Boes.

Museum voor Folklore: Konservator: J. Boes. Adjunkt: aspirant of navorser.

Aankoopkommissie: Prof. Dr P. De Keyser, R. Van Kenhove, M. Van Wesemael, J. Boes, Drs L. Hoste.

Dienst voor Folkloristische Opzoekingen (Foto-, fono- en cinematografische dokumentatie): Prof. Dr P. De Keyser, F. Van Es, M. Van Wesemael, J. Boes, J. Pieters, Drs M. Daem, Lic. R. Van der Linden en M. Broeckhove, sekretaris.